

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

N:r 7

Juli

1956

Pris 75 öre

Kombinationen penicillin och dihydrostreptomycin ger ett mycket brett antibakteriellt spektrum. Svenska bakteriologiska undersökningar har visat att kombinationens spektrum är minst lika brett som tetracyklinernas.

Streptopenin®

En dagsdos Streptopenin

(0,5 g dihydrostreptomycin +
300 000 IE penicillinprokain)

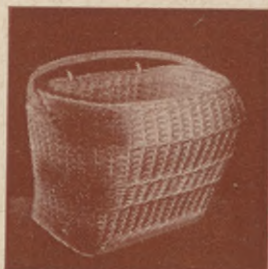
kostar ca kr . . . 1:65

ARBETSGLÄDJE

Uppmätt och färdigförpackat material för flättningsarbeten av olika slag såsom kakfat, serveringsbrickor, blomkorgar m. m. Populära och lättsålda modeller, begärliga på den öppna marknaden!

Rekvirera fullständig katalog!

Vårt arbetsmaterial tillverkas och förpackas av sjuka och partiellt arbetsföra vid Arbetsträningsskolan vid Vårnhems Vårdhem i Malmö. Vi vänder oss till sjukhus och vårdanstalter för att i samarbete med arbetsterapien ge sysselsättning åt sjuka och partiellt arbetsföra.

Två exempel ur vår katalog

HOBBYMATERIAL

Pilgatan 9, Malmö

Tel. 163 94

Arbetslokaler: Vårnhems Vårdhem, Malmö

Allt i kyla...

KYLSKÅP

FRYSBOXAR

KYLDISKAR

FRYSDISKAR

A. B. K. J. LEVIN

MALMÖ - Tel. 711 55

Kontrollmärke
lagligen skyddat

19:e årg.

Nr 7 - juli 1956

Ansv. utg.: EINAR HILLER
Redaktör: AKE ROOSÄgare:
De Lungsjukas Riksförbund

REDAKTION:

Kocksgatan 15, Stockholm 4.
Telefon 41 39 99 och 44 40 40.
Postgironr 95 00 11.Prenumerationspris:
Helår 8 kr, halvår 4:50 krAnnonsspriser:
1/1 sid. 400:—, 1/2 sid. 225:—,
1/4 sid. 125:—, 1/8 sid. 65:—.Småannonser:
58 mm spaltbredd 65 öre mm.
90 mm spaltbredd 90 öre mm.

UR INNEHÅLLET:

ERSÄTTNING ÄT SMITTBÄRARE	4
ÅTERFALLEN I TBC	5
FÖRFATTARE I SOVSTAD	6
LÄNKARNA HAR ENGELSK "KLUBB"	7
VARGLEVER MOT LUNGTBC	8
SANDTRÄSK SANATORIUM	10
SJUKVÅRD I ALGERIET	12
HEMHJÄLP ÄT GAMLA (bilduppslag)	14
FRÅN LÄSEKRETSEN	16
ÄLVA OCH GASELL (dikt av H. Grundström)	17
NÄDENS ÄNDE (novell av G. Lohrätten)	18
BLIV SOM ETT TRÄD (novell av Ralf Parland)	22
SCHACK	25
KORSORD	26

Lättare få statstjänst för partiellt arbetsför

På senare tid har det talats både mycket och kritiskt om de statliga verkens ovilja att anställa eller behålla och omplacera partiellt arbetsföra. I maj månad i år resulterade kritiken i en proposition från civilminister Sigurd Lindholm till riksdagen om vissa positiva åtgärder för partiellt arbetsföra i statlig tjänst. Propositionen har nu godkänts av riksdagen utan protester.

Innan vi går in på det nya riksdagsbeslutet, skall vi nämna något om det som tidigare utträttats i den här saken.

Redan 1949 utfärdades en kunglig kungörelse med anvisningar om möjligheterna att anställa och omplacera partiellt arbetsföra i statlig tjänst. Man tillsatte sedan också en delegation med representanter för arbetsmarknadsstyrelsen och medicinalstyrelsen, som skulle vara rådgivande, när någon myndighet reflekterade på att anställa sådan här arbetskraft eller övervägde sjukpension åt en befattningshavare.

För ett par år sedan utsändes dessutom ett kungligt cirkulär till olika myndigheter, i vilket man poängterade betydelsen av att tillvarata den arbetskraft, som de partiellt arbetsföra representerar.

På högsta ort har man således gjort en hel del under de senaste åren, men det praktiska resultatet har blivit magert. De statliga arbetsgivarna har nonchalerat möjligheterna att anställa partiellt arbetsföra och i stället inriktat sig på "fullgod" arbetskraft. Den nämnda delegationen har rapporterat, att den knappast haft någonting att göra — myndigheterna har inte anlitat den.

I departementspromemorian i samband med den nu aktuella propositionen heter det bl. a.:

"Beträffande den av medicinalstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen gemensamt sammansatta delegationen för arbetsvårdsärenden berörande de statliga myndigheterna framhålles att den icke från myndigheternas sida utnyttjats i den utsträckning, som förutsattes vid dess tillkomst.

Under tiden 7 juni 1951—28 oktober 1954 hade delegationen endast behandlat sammanlagt 45 framställningar om sjukpension (11 fall från löneplansanställda befattningshavare och 34 från kollektivavtalsanställda arbetare). Efter utredning från dels medicinsk, dels arbetsmarknadssynpunkt hade delegationen i 29 fall tillstyrkt sjukpension, i 5 fall avstyrkt pension, i 4 fall förordat arbetsprövning vid statens arbetsklirik i Stockholm samt i 5 fall förordat omplacering av vederbörande, varav i 2 fall efter omskolning.

Några förfrågningar från statliga ämbetsverk, huruvida en partiellt arbetsför sökande kan antagas till tjänst eller om en sådan person skall kunna beredas pensionsreglerad befattning, hade delegationen icke haft att taga ställning till under den förflutna tiden.

Den ringa grad, i vilken delegationen hittills utnyttjats av myndigheterna, antages delvis bero på att den icke har den auktoritet, som är önskvärd för ett dylikt organ."

Så har det alltså varit hittills. Och vad medför nu kmt:s och riksdagens senaste beslut? Jo, bl. a. en upplysningskampanj i arbetsmarknadsstyrelsens regi, vilket på längre

sikt också innebär, att företags- och samarbetsnämnderna vid de olika statliga verken tar upp problemen med de partiellt arbetsföra. Kampanjen skall dock i första hand ta sikte på de tjänstemän, som sysslar med anställnings- och personalfrågor inom de statliga förvaltningsorganen. Den skall avse såväl nyanställningsfrågor som frågor om skadade och sjuka befattningshavare.

Dessutom ersättes den gamla delegationen fr. o. m. den 1 juli i år av ett centralt rådgivande organ — statens nämnd för partiellt arbetsföra — som består av fem ledamöter, varav bl. a. representanter för medicinalstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen. Generaldirektör Gustav Vahlberg i den sistnämnda styrelsen har utsetts till ordförande, och nämnden skall också ha sitt kansli hos detta ämbetsverk.

Det åligger nämnden bl. a. att "noggrant följa utvecklingen av de partiellt arbetsföras anställningsförhållanden inom det statliga arbetsmarknadsområdet", att ge råd åt myndigheter, som tänker anställa partiellt arbetsföra och att vid frågor om sjuk- och invalidpension för statliga befattningshavare "biträda vid bedömningen, huruvida vederbörande lämpligen bör omplaceras".

Man har nu bara att önska, att den nya ordningen ger resultat, att de statliga arbetsgivarna bättre och flitigare utnyttjar möjligheterna att anställa partiellt arbetsföra. Det finns i statliga verk en inrotad konservatism, en inrotad skepticism mot sådan arbetskraft, och den måste bortarbetas. Det viktigaste härvidlag är givetvis upplysning och propaganda. Man vill emellertid också hoppas, att den nya rådgivande nämnden visar att den finns till — och att myndigheterna kommer ihåg att den existerar.

AKE ROOS

Smittbärare får samma ersättning som sjuka

Ända sedan paratyfusedemin 1953 har frågan om ekonomisk gottgörelse åt smittbärare varit aktuell. I år har riksdagen beslutat, att smittbärare, som på grund av smittorisken avstängs från arbete, skall ha minst samma ersättning, som de hade erhållit från sjukkassan, om de i stället varit sjuka. Bestämmelserna träder i kraft den 1 juli.

Enligt den nya lagen får en person ersättning, om samhället med stöd av epidemilagen, livsmedelsstadgan eller mejeristadgan avstänger honom från arbete. Ersättning utgår fr. o. m. den dag samhällsinskrivandet sker — det blir alltså inga karensdagar.

Bestämmelserna är olika för tillfälliga och kroniska smittbärare. Tillfällig smittbärare kan man vara högst 90 dagar i följd, och man får

då samma ersättning, som skulle utgått från sjukkassan, om man varit sjuk. De, som inte är sjukpenningförsäkrade — fria företagare exempelvis — får ersättning såsom om de varit försäkrade.

Efter 90 dagar betraktas en smittbärare som kronisk sådan, och för "kronikerna" prövas bidragen från fall till fall. Bl. a. tar man hänsyn till inkomstförlusternas storlek och behovet av ersättning.

Smittbärare hör ju oftast samman med vissa epidemiska sjukdomar, men i undantagsfall bör ersättningsbestämmelserna kunna vara till nytta även vid vissa tbc-fall, exempelvis inom mejeribranschen.

Ur rättvisesynpunkt är det tilltalande, att smittbärare tillerkännes samma förmåner som sjuka personer.

Vad är ett rikt år?

Vad är ett rikt år? Är det stora, oväntade inkomster — en lotterivinst — förverkligandet av en länge drömd resa, glada fester, vackra kläder, överflöd av denna världens goda? Kanhända.

Men ett rikt år kan också vara: sjukdom, avsidestagande från världen, stillhet och begrundan, gripenhet inför andras öden, självförglömmelse. Det kan vara tysta stunder vid en sjukbädd, upplevelsen att se en glimt av glädje tändas i sorgsna ögon. Det kan vara ångestfulla frågor om Lidandets mening och kanske ett svar på dessa frågor. Kanske kan det rymma ett vänskapsförhållande, som bär över tid och rum, som förmår väcka till liv det bästa i en ensam, sökande människosjäl.

Ett rikt år kan vara bister själv-rannsakan och sökande efter ett länge sedan förlorat jag, det kan vara en omvärdering av alla värden, då det förut så betydelsefulla reduceras till det oändligt lilla, då det, som förut intog den anspråkslösaste plats, kanske blir det allra dyrbaraste, då något man ansett förlorat kanske blir det, som framför allt är värt att räddas.

Ett rikt år kan vara en konvalescens i god kamratgemenskap med andra, som också tagits avsidet, en tid i vårlig sol i underbar natur med för varje dag växande krafter. Det kan vara en gränslös tacksamhet över allt, som blivit en beskärt.

Ett rikt år kan ända med en återfunnen eller en ny livslinje, en väg att gå med glädje, i trygghet och med tillförsikt.

Lisa Berg

Redaktionen ansvarar inte för insända manuskript, teckningar och foton som ej beställts. För inköp av material etc. träffas redaktören måndagar och fredagar.

Ni har väl prenumererat på STATUS?

Tbc-recidiven har inte ökat

"Sedan de mot tuberkulos verksamma kemo-antibiotiska läkemedlen på senare år tagits i bruk, har mortaliteten i tuberkulos snabbt sjunkit, särskilt i åldrarna under 50 år. Eftersom sjukdomens värsta följder numera kan behärskas, är det naturligt, att frågan om recidiven har fått en ökad aktualitet", skriver läkarna *Olle Hillerdal* och *Jan Spångberg*, Uppsala, i en artikel i *Svenska Läkartidningen*.

"I ett föredrag vid Nordiska tuberkulosläkarmötet i Stockholm i september 1954 framhöll *Birath* bland annat, att den stora recidivfrekvensen är ett av huvudproblemen i dagens tuberkulosarbete. För att belysa detta visade han ett diagram över antalet återintagna på sanatorierna i Sverige. Antalet hade ökat från 41 % år 1941 till 66 % år 1953, 'säkerligen', för att citera *Birath*, 'som ett uttryck för sjukdomens minskade letalitet och ökade recidivtendens, men i viss mån kanske också beroende på förbättrad platstillgång, åtminstone de senaste åren'. Statistiken över antalet återintagna på sanatorierna ger emellertid ingen pålitlig bild av recidivfrekvensen. *Hedvall* kom i en föreläsning vid De Lungsjukas Riksförbunds kongress i Uppsala i juni 1955 in på dessa förhållanden och kunde lämna en närmare redogörelse från Lungkliniken i Uppsala, sammanställd av *Spångberg*. Under år 1954 fanns på lungklinikens material verkliga recidiv endast hos 88 av 333 intagna patienter, det vill säga endast 26 %. Även denna lägre siffra saknar dock betydelse vid bedömningen av den verkliga recidivfrekvensen; den ger endast en uppfattning om hur många av de på sanatoriet vårdade patienterna, som är recidivfall, däremot naturligtvis ej om hur många av de för lungtuberkulos vårdade, som får recidiv.

Att vi över huvud taget här omnämmt den ominösa siffran 66 % beror på, att den här spelat en framträdande roll i diskussionen, särskilt i de lungsjukas tidning *Status*, och ibland blivit grundligt missförstådd. I *Status* nr 9 från september 1955 frågar t. ex. en nyinskriven tbc-patient, om det verkligen är sant att hela 66 % av tidigare på sanatorium vårdade får recidiv i tbc."

Artikeln slutar med följande:

"Vi har inte funnit några hållpunkter för att recidivfrekvensen vid lungtuberkulos skulle ha ökat på senare år, snarare tvärtom.

Recidivfrekvensen tycks vara oberoende av den tuberkulösa processens utbred-

ning och karaktär före behandlingens inledande, likaså av bacillförekomsten.

Den moderna kemo-antibiotiska behandlingen har medfört en betydligt minskad mortalitet, såväl under som efter sanatorievården. Recidivfrekvensen däremot är i materialet tämligen oberoende av kemoterapi i och för sig, liksom även av kirurgisk behandling och pneumothoraxbehandling i och för sig. Kombination av kemo-antibiotisk och kirurgisk terapi tenderar att minska recidivfrekvensen. (Varken INH-behandlingen eller resektionsbehandlingens eventuella inverkan på recidivfrekvensen har kunnat bedömas på det här redovisade materialet.)

Recidivfrekvensen ökar påtagligt vid otillfredsställande behandlingsresultat. I analogi härmed är recidivrisker högst hos patienter, som avbrutit sanatorievården i förtid."

*

Dessa synpunkter är mycket glädjande. På många håll — inte minst bland tbc-patienter — har man sett alltför pessimistiskt på recidivfrekvensen. Av olika anledningar har man nästan tagit för givet, att de moderna behandlingsmetoderna minskat dödligheten men ökat återfallen.

Red.

Tobak ej skyldig till lungcancer

"Tobaken är icke skyldig till lungcancer", säger en engelska expert *John Junor*, enligt en artikel i *Stockholms-Tidningen* (fp). "Det är i varje fall på intet sätt bevisat att tobaken är skyldig. Ramaskriet må tystna. Kanske har den ökade lungkraften en helt annan och ännu farligare orsak. Det är läkarnas plikt att oförtutret söka den cancerkällan, som kanske är industriröken, dieselstanken eller bensinångorna i våra tätorter.

Om storrökare är mest mottagliga för lungkrafta, så borde det betyda att länder med störst tobakskonsumtion också borde ha mest lungkrafta, säger han.

Men det är just vad siffrorna inte visar. I USA är tobakskonsumtionen pr person nästan dubbelt så stor som i England. Men lungcancer är mindre än hälften så utbredd i USA jämfört med England.

1956 dog i England 62 män av 100.000 i lungkrafta. I USA var siffran endast 26.

Och detta är inget isolerat exempel. I Kanada, Australien, Holland och Nya Zeeland är tobakskonsumtionen större än i England. Men i samtliga dessa länder är frekvensen av lungkrafta avsevärt lägre.

Om dessa siffror skulle tänkas bevisa någonting, så skulle det ju vara att ju mera man röker desto tryggare kan man känna sig!

Vid laboratorier över hela England utsetts råttor och möss för mängder av tobaksrök som för varje djur motsvarar vad en människa får i sig som röker 50 cigaretter om dan.

Resultatet är hittills, påstår han, att inte en enda mus dött i lungkrafta.

I Cardiff var det t. o. m. så att de rökande mössen levde längre än de andra, konstaterade han argt och tillägger:

— Ser det ut som om tobaken vore en mördare?!"

Läkemedelskort

"Den allmänna sjukkasförsäkringen har nu varit länge i verksamhet, och man bör ha kunnat samla så mycken erfarenhet att några av de värsta olägenheterna böra kunna rensas bort", säger dr *Enar Håkansson*, Munkfors, i en uppsats i *Svenska Läkartidningen*. "En sådan olägenhet är förvisso förfaringsättet med läkemedelskort. Jag har flera gånger haft äldre patienter till vilka jag utfärdat läkemedelskort på t. ex. digitalistabletter och jag har noga förklarat för patienten att han först skall lämna detta kort till sjukkassan, där han får ett antal 'lappar', som sedan tillika med läkemedelskortet skall lämnas på apoteket och att detta är det enda förfaringsätt genom vilket han kan få sin medicin fritt. Den ena gången efter den andra ser man att hur tydligt man än förklarar situationen för patienten så förstår han eller hon inte tillvägagångssättet och vid ett tillfälle var det nära att denna oförmåga att förstå hade kostat patienten livet. Det gällde ett svårt inkomenserat hjärtfel och när jag efter 14 dagar kom till patienten så satt han i sin säng med starkt svullna ben och börjande lungödem. I handen hade han sitt läkemedelskort och i själen en

(Forts. sid. 25)

UR PRESSEN

FÖRFATTAREN I "SOVSTADEN"

Sensationella rykten finner god Snäring och har lätt att fortplanta sig i tidningskvarteren i Klara; till ett av de mera sensationella hörde onekligen det som hösten 1954 lät förmåla att den norrländske författaren och humoristen Birger Vikström fått lägenhet i Bagarmossen. Och för en gångs skull talade ryktet sant, fast tanken hade svårt att förlika sig med att den främste bland bohemer i skribentkretsarna på Rheingold, Pilen och källaren W6 skulle komma att finna sig väl tillrätta i ett fjärran sovsamhälles operonliga folkhemsatmosfär. Det finns få hotell i Klara som inte för längre eller kortare tid haft äran av att härbärgera Birger Vikström — och hans uppmärksammade produktion är till stora delar resultat av trivsel med denna tillvaro. Sen Birger Vikström bosatte sig i Bagarmossen har emellertid ingen ny bok av honom annonserats, och för att inte oroas av misstanken att ren vällevnad skulle ha kommit honom att totalt ha sparat ur de konstnärliga sammanhangen, beslöt jag mig för att på ort och ställe förvissa mig om verkliga förhållandet.

Resan från Innerstockholm till Bagarmossen med "Gröna Faran" till Kyrkogården och matarbussar därifrån tillhör förvisso inte de angenämaste man kan företa här i världen, men i ett fall som detta fördubblas ens motståndskraft och uthållighet.

Emågatan 39 var det. Från 184:ans ändhållplats sneddar man bakom ett ansenligt höghus över smältvattnenfyllda, spångbelagda lergropar, tegelstenshögar och plankupplag — Emågatan ligger därbakom som en fridens boulevard, tämligen fri från mattpiskare och stojande barn.

Birger gläder sig oförställt åt besöket.

— Man är ju så ensam i Bagarmossen.

Han kliar sig eftertänksamt i det spretande håret, knäpper pyjamas-

Birger Vikström

rocken och drar täcket över den obäddade sängen.

— Det blev sent i natt, säger han lite trött, som för att ursäktas att han legat tills långt fram på förmiddan. Låg och läste Sara Lidmans "Hjortronlandet" för tredje gången — en bra bok, som jag tycker att Margit Abenius totalt missförstått i sin recension i Bonniers Litterära Magasin.

Medan vi skålar i en enkel dryck visar han mig hennes recension — de ideliga förstrykningarna av Birgers penna visar på missförståelserna. Såväl Birger Vikström som Sara är ju norrlänningar, så det finns giltiga skäl att tro på hans ivriga motkritik. På skrivbordet — som någon hemlig vän donerat till författarhemmet — finner jag ett nummer av BLM med Birger Vikströms egen artikel "Tystnad som talar". Den har redan hunnit bli ett uppskattat diskussionsämne i författarkretsar. Birger tyckte nämligen att det blev enformigt med alla

enkäter i ämnet "Varför skriver ni?" — varför inte mera motiverat fråga "Varför slutade ni skriva?". Birger skrev artikel som tal i egen sak och drog upp en liten storm med dess saklighet. Kommentarer till sin egen svårighet att inte kunna skriva som förr.

— Är det miljön i Bagarmossen som hämmar dej?

Birger anser sig behöva bena upp orsakerna. Främst ensamheten. Hans ungarlslyra har både badrum, kylskåp och elspis, men vad är det värt när han sitter där som en fånge halvt ouppnåelig för de vänner inne i stan som han nödvändigt måste träffa och stimuleras av i arbetet. Birgers skräck för ensamheten yttrar sig därjämte i att han inte kan sova i mörker — lamporna får brinna dygnet runt för säkerhets skull.

En annan väsentligt hämmande faktor i Birger Vikströms nuvarande situation är buss- och spårvägsresorna in till stan: att trekvarts timmes tid sitta på en skakande bänk och stirra ovidkommande människor i ansiktet bara för att få ett mål mat. Birger brukar få astmatiska anfall under dessa resor, försävt han inte har något god vän i sällskap, som upphäver känslan av att vara utelämnad.

— Men du har ju själv en kokvrå där du kan laga mat...

Men Birger är språkets och ingen kokkonstens mästare. Han blir rätt syrlig i sin kritik av välfärdssamhället, när han påpekar att Bagarmossen — ett samhälle med sjuttontusen människor och följaktligen större än flera medelsvenska städer — inte ansett mödan värt att inrätta en enda enkel matservering.

— Tänk på alla dom som hur rum härute och inte alls har tillgång till kök. En och femti plus halvannan timmes restid måste dom betala extra för att äta middag på en söndag, exempelvis...

Från Birgers sex utgivna böcker hittills vet vi att han senterar de små glädjeämnen livet ibland erbjuder och att han har förmågan att se med mild löje på smärre missförhållanden i samhällsorganisationen. Men hans kritik av sin nuva-

(Forts. sid. 24)

KULTURELLT

Länkarna har engelsk "klubb"...

Stockholm är — som bekant — en säreget konstruerad stad. Den tunnelbana å 20.000—50.000 kr metern som just nu orsakar svårartade ärr i centrum är ett bevis för den saken. Stan klänger omkring på en rad öar och längs stränder av Salt-sjön och Mälaren och orsakar en modern trafikplanerare många sömnlösa nätter. Men denna benägenhet hos huvudstaden att dvärlas i kuperad och i sanning omväxlande terräng innebär också att den biter en myckenhet charm.

Mitt i storstadsbebyggelsen, ett blygsamt stenkast från den nyaste skyskrapan eller som granne till monumentalt fula 1800-talskolosser till hyreshus, kan man finna charmöverflödande småstadsidyller. Det kan inträffa på söder, på norr eller på Kungsholmen.

En sådan är Sällskapet Länkarnas residens Mariedal. Mariedal ligger på Kungsholmen, den stadsdel som bl. a. också rymmer både stadshus och rådhus, för att inte nämna det bekanta Kvinnohuset. Bortom Mariedal ligger ett område för industrier och verkstäder och för att komma upp till detta har gatan blivit tvungen att göra en yster krok bland backarna. Så kom det sig att en triangel med ett par gamla, gamla hus klarade sig undan den moderna tidens obevekliga expansionslusta.

... förflyttad till en annan värld

Det är Mariedal, med Karlbergskanalen längs triangelns ena långsida, den där förståndiga gatan på den andra och en annan gatstump på den tredje. Från den brusande storstadstrafiken till Mariedal är bara ett stenkast, men man tycker sig förflyttad till en annan värld när man kommer dit. Man tror sig hastigt och lustigt vara förflyttad till ett lugnt och avskilt sommarhem i en lummig mellansvensk natur.

Det ligger ett drama i denna hastiga scenväxling och det ligger många dramatiska berättelser dolda innanför väggarna i det gamla Mariedal. Byggnaden har en gammal historia med adelsmän och garvare på dess hävders blad. En period un-

der 1800-talet hade Norstedts sitt stilgjuteri här också.

— När vi fick hyra husen — det är två stycken på tomten — och området av staden för tre och ett halvt år sedan var det totalt urblåst, berättar *Ernst Hj. Säfkvist*, en av de ledande krafterna inom Länkarna i Stockholm. Det fanns inte en hel fönsterruta i något av husen. Målningen var urusel och tapeterna flagnade på väggarna. Och nu, ja, se själv!

OM LÄNKARNA

och deras Mariedal på Kungsholmen i Stockholm berättar **HANS NORLING** i detta reportage. De förvandlar tragedier till berättelser med lyckligt slut, dessa före detta alkoholister, som hjälper varandra att komma fram till ett nytt och bättre liv.

Ja, sannerligen, man behöver inte vara fackman för att se att här utförts ett träget, kärleksfullt och storlaget arbete för att skapa ett hem för en stor idé och dess mera påtagliga yttringar. Hela mellanvåningen i trevåningshuset är målad, tapetserad och vad som tidigare var ett fallfärdigt ruckel har här skapats om till en grann rumssvit.

Bibliotek med 2.000 band

Våningen två trappor upp har också undergått en genomgripande förvandling. Där finns expedition, mottagningsrum och inte minst ett bibliotek med nära två tusen band. Liksom allting annat har även biblioteket skapats helt och hållet genom frivilliga gåvor främst från medlemmar. I nedersta våningen finns ännu mycket att göra liksom i trappuppgången, men det kommer, det kommer...

Det andra huset har man först på senaste tid tagit itu med. Dit skall expeditionen flyttas sedan man bli- vi klar och där skall skapas över-

nattningsrum för de medlemmar och kamrater som har svårt att få husrum på annat håll.

Vad har det kostat allt detta?

— Vi beräknar att reparationerna kostat mellan 50.000 och 60.000 kronor i form av fri arbetskraft. Till material och nyanskaffningar har vi dessutom satt till cirka 20.000 kr av egna medel. Elvärme har vi dragit in själva till en kostnad av 8.000 kr. Hur var det, är det någon som säger att stan är särskilt frikostig?

— Vi hade en omslutning på 93.000 kr i fjol! Vi fick ett anslag från staden på 12.800 kr och av detta återgick 2.800 kr i hyra till stadskassan.

Man kan säga att denna strålande offervillighet och dessa överväldigande arbetsprestationer är en spegelbild av Länkarnas stora betydelsefulla insatser.

— Vi har omkring 600—700 kontinuerliga medlemmar för närvarande, berättar *Ernst Säfkvist*. "I periferin" har vi dessutom flera hundra.

Hundratals familjer har lappats ihop

Medlemmarna i detta fall är ju före detta alkoholister, som med varandras hjälp lyckats bli friska igen, lyckats komma ifrån spritens förbannelse. Det är lite svårt att förklara vad detta betyder. Det innebär att hundratals familjer lappats ihop igen. Det innebär att hundratals barn och ungdomar får växa upp under helt andra och bättre förhållanden. Det innebär att glädje och trivsel, kanske lycka, återvänt till en massa människor. Men skriver man ner en sådan här sak så ser det ut som en avskrift ur en dålig svavelpredikan från sekelskiftet. Men det är realiteter det är fråga om. Det är inte billiga effekter vi rör oss med.

Man kan mäta dessa prestationer i lycka! Men man kan också mäta dem i pengar och det kanske tar bättre. I Göteborg jubilerade Länkarna härförleden. I samband därmed räknade någon ut vad Länkarnas verksamhet betytt för stad och stat i rena besparingar Rörde det

(Forts. sid. 24)

... jourtjänst åt sjuka kamrater

Varglever, björngalla mot tbc

Lungtuberkulosen har i våra dagar lossat sitt hårda grepp om folken i civiliserade länder. Däremot är den fortfarande ett allvarligt problem i länder med primitiva kulturer och hos "halvciviliserade" folk.

Tuberkulosen är en av de äldsta kända sjukdomarna och "läkekonsstens fader", Hippokrates (460—377 f. Kr.), kände den väl och påpekade att sjukdomen krävde flest offer i åldrarna 18—35 år. Han trodde också att den var smittosam. I Egypten härjade tuberkulosen redan i de dagar då pyramiderna byggdes och man har funnit mumier, som visar spår av både lungtuberkulos och ledtuberkulos. Med andra ord — tuberkulosen är en av vårt släktes arvfiender.

Det var René Laënnec (1781—1826), som gav sjukdomen sitt namn och skilde från varandra sjukdo-

ALBERT W. CARLSSON

kåserar här om "folkmedicinens" kamp mot lungtuberkulosen genom tiderna. Varglever, björngalla och hästsäliv hörde till de magiska medel, som man ville bota lungtbc med på kejsar Augustus tid. Ofta försökte man överföra sjukdomen på djur, i Österrike genom att hänga en levande forell på den sjukes bröst. Skulle man trolla lungtuberkulos på någon, så kunde det hända, att man tog några huvudlöss från den man ville se sjuk och hängde upp dem i rök.

marna lunginflammation, lungsäcksinflammation, lungkatarr och lungtuberkulos. Wienläkaren Josef Skoda (1805—91) förklarade sjukdomen smittosam, men det hade redan vår store Linné påvisat hundra år tidigare och Hippokrates hade hyst samma misstanke. Ingen av dem hade emellertid fått läkarvetenskapen med sig. Linné hade bland annat varnat för att låta tuberkulösa vårda småbarn och bära sjukas kläder. Han ansåg att sjukdomen förorsakades av ett osynligt smittämne — det var långt före Louis Pasteur! Den 24 mars 1882 framlade emellertid Robert Koch svart på vitt på att tuberkelbacillen var en i högsta grad levande verklighet. Därmed hade vetenskapsmännen äntligen fått ögonen öppna på den punkten.

Hargalla mot blodhosta

Innan vetenskapen fått klarhet om denna sjukdoms karaktär och väsen hade den en skräckinjagande makt över folksinnet, och mot ingen sjukdom har folkmedicinen mobiliserat en sådan mängd mystiska och magiska mediciner, trollformler, amuletter etc. som just mot lungtuberkulosen. Trots detta insåg forna tiders kloka och trollkunniga mer än väl, att mot denna sjukdom mäktade deras örter och dekokter föga. Går man tillbaka i antiken finner man att det redan då fanns ett stort antal medel, som rekommenderades mot lungtuberkulos, till vilken sjukdom man även räknade en mängd bröst- och lungsjukdomar, som inte var tuberkulösa.

Den besvärande hostan trodde man skulle försvinna om man löste varglever i vin som ljummats upp. Björngalla med honung var också bra, liksom aska av oxhornens yttersta spetsar. Vida obehagligare var ett annat recept som lydde på hästsäliv. Denna saliv skulle intas tre dagar i följd varpå den sjuke kryade på sig, medan häststackarn, som släppt till saliven, dog. Mot blodhosta rekommenderades hargalla, som skulle drickas i myrtenvin vari även lagts lite jord från ön Samos. Natlig hosta botades med bränd hargödsel i vin eller rökade harhår, de senare skulle främja slemuppkastning. Variga flytningar från lungorna hoppades man få under kontroll med de i folkmedicinen så ofta begagnade medlena smör och honung.

Marsvin i sjuksängen

Detta var i stort sett de mediciner som stod de lungsjuka till förfogande på kejsar Augustus tid, som regerade omkring Kristi födelse. Det fanns emellertid utöver dessa medel ett par rekommendationer från dåtida läkare som var mycket värdefulla men som tyvärr endast kunde följas av mycket förmögna romare. Läkarna föreslog nämligen, att lungsjuka skulle resa till de torra skogsområdena i norr med milt klimat, eller till de varma provinserna söder om Medelhavet och genomgå en mjölkkur.

För att skydda sig mot sjukdomen använde man både då och senare hos olika folkslag en massa mystiska och magiska mediciner, amuletter och kraftöverföring från friska till sjuka personer. Magisk kraftöverföring förekom redan på gamla testamentets tid då man lät en ung och kraftig flicka ligga hos en svag och utlevad gubbe i tro att hon skulle överföra något av sin livskraft till den gamle mannen. Den tron höll i sig mycket länge genom antiken och ända långt fram i vår egen tid, som en starkt folklig föreställning.

Denna idé om magisk kraftöverföring kom även till hjälp mot lungtuberkulos. I Steiermark och Böhmen lät man t. ex. de lungsjuka bära skjortor, som förut burits av friska, starka människor i tro att den frisks kraft skulle överföras till den

Votivlunga av vax från Salzburg

sjuke och hjälpa honom att övervinna sin sjukdom. Den förut omtalade salivkuren är en besläktad idé, och överföring av det onda på djur och växter har varit vanlig bland alla folk. Bland slaver, judar, tyskar och ungrare överförde man lungtuberkulos på marsvin genom att låta ett sådant djur sova hos den sjuke. På andra håll begagnade man i stället en katt eller en kanin. I Steiermark i Österrike förekom att man band fast en levande forell på den sjukas bröst, och där fick den sitta till dess hela fisken fullständigt ruttnat, så att bara skelettbenen var kvar — men då skulle också sjukdomen ha försvunnit! I angränsande områden var man lite "barmhärtigare" och nöjde sig med en guldfisk, som bara behövde bäras tre dagar. I alla dessa fall var tanken, att sjukdomen skulle överföras på djuret och den sjuke samtidigt bli befriad från sin pina.

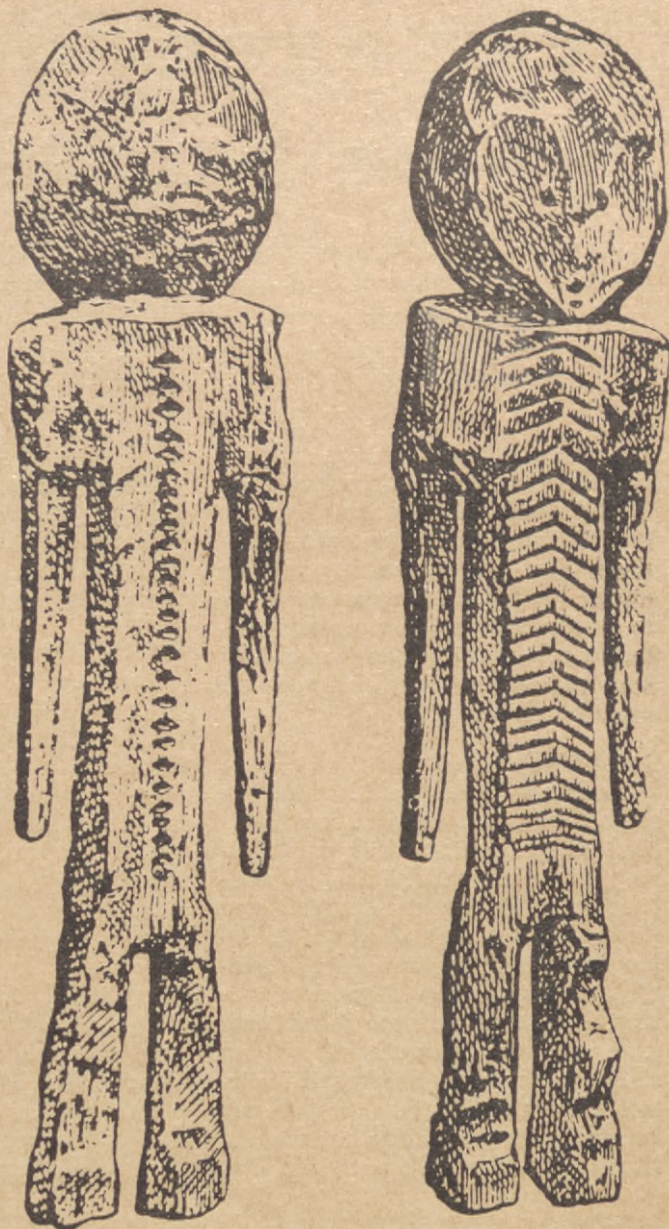
Nagelbitar i körsbärsträd

Bland folket har avmagring och lungtuberkulos ibland varit nära nog likalydande begrepp. Man har kallat lungtuberkulos för "täring" såsom norskans lungtaering. Det såsom norskans omnämnandet av lungtuberkulos i Norden förekommer i Skirnismál där jotundadottern Gerd blev skrämmd med denna plåga av Skirnes. Sjukdomen kallades i detta fall morni, som betyder mörkna, tåras bort

Även denna avmagring försökte man överföra på andra, och utanför Norden skedde det vanligen på träd, som man här i Sverige endast använde att överföra värk på, framför allt tandvärk. I Österrike borrade man hål i ett körsbärsträd, hällde dit något av den sjukas blod eller några nagelbitar och tillslöt hålet. När detta skett troddes trädet tvina bort och den sjuke bli fri från sin "tvinsjuka" och lägga på hullet igen. Inom folkmedicinen var man också klar över att man kan få lungtuberkulos av psykiska orsaker, en sak som nutidens läkare på sätt och vis bekräftar. Det hette därför ofta att en ung flicka fick "tvinsjuka" när föräldrarna vägrade henne att gifta sig med den hon älskade.

Likkistspikar under tröskeln

Det troddes också, att man kunde trolla lungtuberkulos på andra människor. I Österrike trollade ondsinta människor tuberkulos på husfadern genom att lägga tre spikar, tagna ur

Sådana här amuletter mot lungtuberkulos har använts av giljakerna i Sibirien.

en likkista, under tröskeln. Från Schwaben i Tyskland berättas, att man i samma syfte tog tre huvudlöss, som kom från den man ville förgöra och hängde upp dem i rök, med påföljd att ägaren till lössen fick lungdot. Det där med likkistspikar har förekommit i många andra sammanhang men idén med lössen måste betecknas som högst originell.

Kvinnomjolk rekommenderades

Amuletter har naturligtvis beagnats mot lungtuberkulos och intressanta i det sammanhanget är de små trädockor, som giljakerna i Sibirien bär mot sjukdomen. Vallfärder till heliga platser liksom undergörande relikier och helgonbilder är mycket vanliga i katolska länder. Särskilt berömd vallfartsort i detta

fall är en källa vid Salzburg där de sjuka förr fick dricka för att bli kvitt sin sjukdom. Många lungsjuka tycks ha prövat källans kraft, ty i kapellet förvarades åtminstone förr många votivlungor av vax, som givits av sjuka till synligt bevis på att de blivit botade av källans helgade vatten.

Redan i läkeböcker från medeltiden finns en del förnuftiga råd, som väl kunde vara bra mot förkylning och liknande, men som tyvärr inte kunde hjälpa mot tuberkulos. Ett recept av det hyggigare slaget lyder så här: "Man tager lakritz, korn, isop, fikon i lika delar och kokar alltsammans i starkt öl eller i vatten och dricker det morgon aften". Mjölken spelade en mycket stor roll i medicinen mot lungdot. Den mjölk

(Forts. sid. 11)

"Vår egen lilla värld" — om Sandträsk sanatorium

Utanför Boden, några mil norr om staden, ligger en "republik". Den kungatrogne behöver inte fatta pennan och skriva en insändare för tidningens spalter. Det är en republik med en hållplats, stor som en ordinär snusbod, och med skogen som en tung, allvarlig väktare runt omkring.

Och namnet är: Sandträsk sanatorium.

Republiken Sandträsk grundades år 1913 med en jättelik sjukhusbyggnad bildande centrum och vårdplats för 389 lungsjuka. Byggnadens exteriör visar samma ansikte mot en nutida besökare som genom årens lopp, men invändigt är mycket förändrat och dess invånare har skiftat ständigt. Sanatoriet av i dag är ett modernt sjukhus.

Ingen världspolitik

Sanatoriet är en värld i smått. Ett samhälle om man så vill i samhället. Med ett postkontor, affär, damfrisering, bibliotek, tandklinik och samtalstorg. Och en samlingsal som förvandlas till biograf och teatersalong en gång i veckan. På Samtalstorget samlas man i grupper om några stycken. Världspolitiken löses inte där, och detonationen av den sista vätebomben eller krisen i fjärran Östern uppfattas kanske som en vindknäpp mot fönsterrutorna. Några samtalar stillsamt och låg-

mält om en förestående hemresa, om Andersson som ökade i vikt 11 kilo på en månad eller om någon som hastigt gick bort. Det är stora händelser på ett sanatorium. Och stora händelser är nära händelser.

Psykiatriker behövs

Hur ser då den lungsjuke på sig själv och sin tillvaro? Vi frågar Ebbe Boström, som vi träffar när han är ute på sin sedvanliga promenad.

— Naturligtvis måste en långvarig sjukhusvistelse skapa konflikter, säger han, det är inte lätt att inordna sig i sjukhusrutinen. Man nöts i det dagliga umgänget med varandra och får ibland en känsla av att man är en fyrkantig propp i ett runt hål. Man tänker på sina anhöriga, längtar efter dem, längtar efter en stunds ensamhet ibland och ibland efter någon att tala ut med, någon som objektivt kan ta sig an ens problem och tala en tillrätta. Ett sanatorium borde ha en psykiatriker

Visste Ni

- att sanatoriet har egen radioanläggning, där dagliga önskeprogram från de olika avdelningarna sändes lokalt;
- att patienterna har en kurator som hjälper dem med deras ekonomiska och sociala frågor;
- att sanatoriet har butik och kiosk som äges av patienterna själva och där allt kan köpas från hårnålar till orlonblusar;
- att sanatoriet har egen orkester;
- att föreläsningar och visaftnar anordnas?

som avstjälpningsplats för problem, som inte blir fullt så svåra och oöverbärliga sedan man väl har talat ut med någon om dem. Men sanatoriet är en nyttig skola. Patienterna lär sig visa fram många vackra sidor i det dagliga umgänget; människokärlek, hjälpsamhet och en trots sjukdomen härlig tro på framtiden. Man lär sig också uppskatta andra värden än en god hälsa, t. ex. kärlek till naturen som aldrig har tyckts en så vacker som sedd genom ett sjukhusfönster.

Och Ebbe talar om linjespelet hos en naken kvist, om vatten som glimmar sidenblått genom vårfrätta iskanter, om hemstaden han inte sett så vacker som den dagen han reste till sanatoriet.

Ebbe är romantiker, men möter han ordet i en diskussion blir han närmast generad. Också den sjuke blir lidande av nutidsmänniskans kommersialiserade attityd gentemot ord som romantiker, kärlek m. m.

"Ett kungarike för en plåtsax"

Den lungsjuke inom litteraturen och sanatoriepatienten av i dag har inte mycket gemensamt. Den nimbus och mytbildning som omgett den lungsjuke har farit med årens

För Lennart Johansson är målningen en glädjeric terapimetod. Här sitter han på sin säng och arbetar

Folkskollärare Henning Johansson ger lektioner i en tillfällig "skolsal" på Sandträsk sanatorium

vindar. Och väl är det. Man kanske ändå kan tala om en viss "yrkesstolthet" hos dem som varit sjuka ett flertal år. De vet sitt värde och deras historier när en ny patient anländer blir för denne lika underhållande som hösnuva. Men även detta är på väg att försvinna. Lungkirurgen gör nya landvinningar och är med all säkerhet det vapen med vilket tuberkulosen skall bekämpas och om möjligt slås ned. Vägen dit är lång och det dröjer säkert ännu innan Sandträsk sanatoriets sista patient stänger dörren bakom sig.

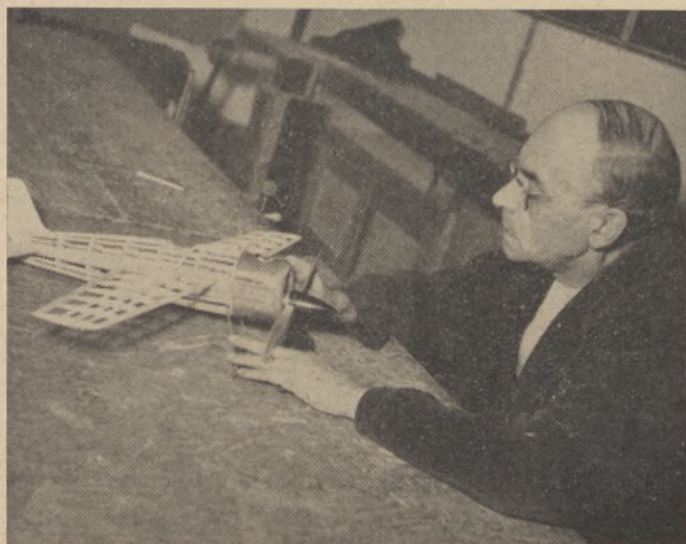
Det finns ingen gräns eller staket som markerar sanatoriets område. Det kan ses som en symbol för andan på sanatoriet. Inga stängsel finns mellan patienter, läkare eller övrig personal. Ett återstår dock att

slutgiltigt riva ned: sjukdomens stängsel. Den lungsjuke utlovar ett kungarike för en plåtsax.

ARBETSTERAPI GER KONSTHANTVERK

Terapi — ordet är hämtat från greiskan — och betyder enligt Svensk Uppslagsbok "att meddela den sjuke tillförsikt och lugn". Det är ett fint gammalt ord från ett åldrat kulturspråk, men dess tillämpning i betydelsen arbetsterapi vid svenska sanatorier är av senare datum — bara ett tiotal år. Men från en blygsam start har den terapeutiska verksamheten vidgats — terapeuter och patienter arbetar gemensamt och skapar idag produkter i tradition med gammalt svenskt konsthantverk.

Sandträsk sanatorium sysselsätter tre terapeuter — en manlig och två kvinn-

Bror Almén tycker om att syssla med modellbygge i sanatoriets terapilokaler.

liga. Till sitt förfogande har de eget bokbinderi, läderverkstad, keramikavdelning med ugn, fotolaboratorium, korgmakeri, vävstuga och metallverkstad. Konsthantverket hålls vid liv vid våra sanatorier och terapin skriver på sitt sätt ett stycke svensk kulturhistoria. Här väcks intresset för det äkta konsthantverket. Här bevarar man traditionerna. Och terapeuten Karin Ahlström berättar, att patienterna har varit representerade med flera alster på hantverksmässor, utställningar o. dyl.

— Det är också mycket stimulerande att arbeta tillsammans med sanatoriepatienter, säger hon. De har känsla för materialet och vilja att uttrycka sig personligt, de har en varm humor och är oerhört arbetsvilliga.

Hon har god hjälp av terapeut Paul Lind som instruerar de manliga patienterna i lädersömnad, bokbinderi och foto-grafering.

Barbro Borg

● VARGLEVER...

(Forts. fr. sid. 9)

man rekommenderade mest var getmjölk; kvinnomjolk var ofta nämnd men också mjölk av gems, ko och sugga och i södern åsnemjolk. I Nordböhmen skulle den sjuke dia en ung kvinna vid avtagande måne, helst en kvinna, som nyss fått ett gossebarn. Även i Sverige spelade kvinnomjölken en betydande roll mot lungtuberkulos ända fram mot slutet av 1700-talet. The har även begagnats mot bröst- och lungsjukdom, framförallt fläderthe, samt the på isop, hallonblad, lungmossa, salvia. Även växtsafter har ordinerats, framför allt saft av morot och gurka. Bland grönsakerna har vitlöken tillvunnit sig största tilltron, men också sparris, selleri, purjolök, nässla och fänköl har haft ett gott rykte i detta sammanhang.

Receptlistan var lång

Det är alltså en lång lista på mediciner och amuletter, goda råd och besvärjelser, som brukats för att driva sjukdomen på flykten. Det vill synas, som om folkmedicinen prövat allt inom naturens olika områden för att ta kål på den farliga folksjukdomen, men tyvärr var nog resultatet föga lysande. Men man skall inte lasta de kloka gubbarna och gummorna för det, läkarna hade i början inte större framgångar att yvas över, och först med vår egen tid har man kunnat sätta yxan mot det ondas rot till välsignelse för millioner.

Om sjuk- och hälsovård i Algeriet

"Individens möjligheter att oberoende av ekonomiska och sociala förhållanden få behövlig medicinsk omvårdnad räknas numera till de elementära mänskliga rättigheterna", förklarade den svenska statsministern på tal om den svenska sjukhusvården.

Detta är ett uttalande som ingen, vilken politisk åsikt han än har, kan ha minsta invändning mot. Och man tycker sig snarare höra en talesman för något av de s. k. underutvecklade länderna, istället för en representant för ett land vars sjukhus- och socialvård fått tjäna som föredöme för ett flertal underutvecklade stater.

Till dessa har man också vanligen räknat Algeriet, ett land vars ekonomiska och sociala struktur plägar formuleras i följande ord: "Algeriet är lika stort som 35 franska departement, befolkat som 18 och rikt som 3". Befolkningssiffrorna stiger mycket snabbt och enligt den senaste folkräkningen utgjorde antalet invånare i Algeriet 8.666.000 (varav 7.666.000 är franska araber) mot 7.235.000 år 1936 (6.248.000 franska araber).

Liksom den svenska socialvården mött ett starkt motstånd av äldre människor i vissa trakter av landet — som i många fall betraktat den som något farligt och skrämmande — har folket i Algeriet genom sin starka traditionsbundenhet gett

PALLE HAGMAN

skriver här om Algeriet, om dess sociala problem och dess sociala framsteg. Mycket har gjorts i Algeriet — inte minst beträffande hälso- och sjukvården — men mycket mera återstår.

Omslagsbilden

på denna tidning visar främlingslegionärer på kameler i Algeriet.

myndigheterna ett oväntat motstånd att kämpa med. Men även i avlägsna delar av Algeriet har detta motstånd så småningom brutits.

Mödracentral i varje samhälle

Algeriet förvaltas, i politiskt och administrativt avseende, enligt lagen av den 20 september 1947 — den så kallade "Statut organique de l'Algérie", som å ena sidan proklamerar en finansiell självstyrelse för de franska departementen och å den andra full likställighet för alla invånare som har fransk nationalitet. Då denna lag antagits skapades en nationalförsamling, vilken består av 120 medlemmar och väljes av två lagutskott, varav det ena utslutande består av araber. "Le Centre Municipal" är en annan intressant fö-

reteelse, som upprätthåller traditionerna från "la Djemma", ett råd som är sammansatt av de mest framstående personerna i de olika byarna. ("la Djemma" kan väl bäst jämföras med forna tiders "byråd" på den svenska landsbygden.)

I ett land där socialvården måste byggas upp från början och där befolkningssiffran ökar snabbare än man hinner inrätta sociala institutioner, får man inte underskatta den stora betydelse som Frankrike, i form av både arbetskraft och kapital, haft för Algeriets allmänna hälsovård. På grund av befolkningens stora okunnighet har mödra- och spädbarnsvården alltid omfattats med speciellt intresse av myndigheterna. Mödracentraler finns i alla samhällen och landsbygden besöks regelbundet av ambulerande mödravårdscentraler.

Många skandinaviska läkare

Då man talar om den allmänna hälsovården i Algeriet får man inte glömma bort Institut Pasteur i Alger, som förutom sin klassiska uppgift att bekämpa rabies även framställer olika slags serum och vacciner, strider mot sumpfebern och där man även studerar de sjukdomar, som särskilt förekommer i Algeriet samtidigt som man försöker finna medel att förebygga och bota dessa.

På grund av att Algeriet är så glest bebyggt och avstånden så stora, har den allmänna hälsovården många och svåra problem att bemästra. Förutom de 3.000 privatpraktiserande läkarna, apotekarna, tandläkarna och barnmorskorna samt de talrika privata sjukhusen finns en betydande statlig hälsovård. Personalen som arbetar inom den allmänna hälsovården utgöres av läkare, psykiatriker, socialkuratorer, tekniska experter samt tjänstemän. Ett flertal utbildningsanstalter och specialskolor finns i de stora städerna. För de sjuka finns sjukhus, sjukstugor samt kliniker och hjälpstationer. Ett flertal skandinaviska specialister och läkare är i Algeriet sysselsatta med just denna utbildningsverksamhet och är verksamma som lärare vid ett flertal olika anstalter. Den svenska skärmbildsundersökningen, som ju i ett flertal fall försiggått just med ambulerande un-

Gruvorna i Algeriet vore något för en svensk yrkesinspektör att titta på

En bild från ett barnsjukhus i Nordafrika.

dersökningsstationer har passat bra för den algeriska landsbygden, där avstånden till de olika byarna är stora. I detta sammanhang bör man inte undgå att nämna sanatoriet vid Rivet, som genom sina ultramoderna anläggningar är ett mönstersanatorium. Men det är inte enbart lungtuberkulosen som bekämpas, Syfilis, ögonsjukdomar samt cancer är föremål för profylaktisk behandling genom vanlig sjukhusvård samt vid dispensärer.

Stora bostadsproblem

Bostadsförhållandena har inte heller glömts bort i det sociala rationaliseringsprogrammet. På grund av den brist på byggnadsmaterial som råder i Algeriet liksom i så många andra länder, vore det alltför djävt att påstå att de resultat som hittills uppnåtts skulle vara tillfredsställande.

Det återstår ännu mycket att göra för att avhjälpa bostadsbristen och höja standarden, både i städerna och på landsbygden. Förbättrandet av bostäderna på landsbygden är på grund av de uråldriga sedvänjorna inte enbart ett tekniskt problem utan lika mycket ett social-psykologiskt. Detsamma är förhållandet med det besvärliga integreringsproblemet i de stora städernas utkanter. Det är ett arbete på mycket lång sikt, som måste utföras med största

tålmod av myndigheterna och som anses vara en av de viktigaste uppgifterna.

Infödingsproletariat

Man förstår alltför väl att just infödingsproletariatet är föremål för myndigheternas stora intresse. Och när man ser hur många infödingar lever, när man ser deras många gånger utmärklade kroppar, som är märkta av svåra sjukdomar, inser man till fullo att den svenska statsministerns uttalande om att individens möjligheter till medicinsk omvårdnad, oberoende av hans ekonomiska och sociala förhållande, är ett uttalande som äger en global räckvidd. Att detta är förhållandet inte minst i det "underutvecklade" Algeriet, trots myndigheternas stora ansträngningar, och trots allt som redan gjorts — lika väl som i de land som varit föredöme för dess socialvård, är väl ett bevis på hur nödvändigt det är med drägliga livsbetingelser för att skapa friare och lyckligare människor över hela världen.

● ROMARNA BYGGDE

(Forts. fr. sid. 16)

Asfaltprodukterna har visserligen en mycket mångsidig användning, men när man hör ordet asfalt är det dock helt naturligt i första hand vä-

gar och gator man kommer att tänka på. I asfaltvägarnas barndom höjdes många protester mot de rykande asfaltkokarna. De förpestade luften, ansåg man. Numera har protesterna för länge sedan tystnat och man är snarast böjd att höja lovsånger till detta ypperliga material (vilket f. ö., som redan sagts, moderna kompositörer gjort på sitt eget speciella sätt).

Emellertid är ju inte asfalten — och den kommer väl heller knappast att bli det — allenahärskande som vägbeläggingsmaterial. Betongen är en stark konkurrent. Tusentals autostradamil är redan belagda med betong och ytterligare många tusentals mil kommer att bli det. I Sverige började de första betongvägarna byggas för 31 år sedan, men som här redan inledningsvis nämnts, använde sig redan romarna också av ett slags "betong", dvs. sten blandad med bruk. Betong i modern mening är dock endast omkring 100 år gammal och årsbarn med cementet, som uppfanns i England.

Råmaterialet till denna ovärderliga produkt utgöres i huvudsak av kalksten och lera. Dessa males tillsammans till ett råslam, som därefter brännes i stora s. k. roterugnar, vilka utgöres av plåtcylindrar, invändigt beklädda med eldfast tegel. Ugnen roterar långsamt och på grund av att den med hela sin längdaxel ligger i svag lutning, rör sig materialet långsamt från övre änden till den nedre. I nedre änden inblåses kolpulver, som där förbrinner. Materialet mötes därigenom på sin väg av allt hetare gaser. Vid bränningen bildas de genom råmaterialets sintring, dvs. börjande smältning, s. k. cementklinkers, vilka har formen av bollar eller kulor av ungefär en valnöts storlek. Klinkern krossas sedan och males i kulkvarnar till fint pulver, dvs. det färdiga cementet.

Medan motorn spinner och vägmatären inregistrerar mil efter mil, kan det kanske inte vara så alldeles obefogat att tänka litet på utvecklingens märkliga gång genom århundradena. Bl. a. är det ju onekligen rätt sällsynt att tänka sig att både bensinen, som driver er vagn, och asfalten, som bildar ett slätt golv under den, båda är produkter från den väldiga moderna petroleumindustrin.

Sture Wahlström

HEMHJÄLP ÅT DE GAMLA

Fru Jenny Norman på väg till sitt dagliga arbete hos de gamla.

Speciell hemhjälp åt gamla finns numera i de flesta städer och landskommuner i vårt land. För hemhjälpen i Stockholm, som pågätt sedan 1951, svarar föreningen Hemtjänst för gamla, i vilken stadens myndigheter är representerade. Det är stadens socialbyråer, som förmedlar hjälpen, och priset blir beroende av hjälptagarens ekonomi — högsta pris är kr 2: 90 per timme.

För att få sådan här hemhjälp måste man ha fyllt 67 år eller också vara sjukpensionerad för ex. reumatism eller lungtb. F. n. erhåller 2.161 personer i Stockholm stadigvarande hemhjälp.

De vanligaste inslagen i hemhjälpens betet är städning, inköp, matlagning och s. k. personlig vård.

De flesta, som sysslar med hemhjälp åt gamla, är deltidsarbetande, ofta medelålders fruar, som behöver något att ta sig för när barnen flugit ur boet. I dag arbetar 1.005 kvinnor i hemhjälpen. Dessa räcker dock inte till för behovet. "Vi har brist på folk och är tacksamma för alla som vill hjälpa till", poängterar assistent Ingrid Ryderberg vid Sociala Nämnderna i Stockholm.

Frk Ruth Malmgren är hemhjälp åt bl. a. 80-åriga frk Selma Bergh, som bor i en omodern lägenhet på Reymersholme i Stockholm. Till vänster här under får frk Bergh hjälp med spisen och matlagningen, medan hon själv torkar disk. Till höger ser vi frk Bergh som läser högt ur dagens tidning — frk Bergh ser förtjust ut att kunna läsa själv.

Här har fru Norman kommit hem till 73-åriga Otto Otterström på Hagagatan, Stockholm, som får hjälp två timmar dagligen. Till vänster städar fru Norman, och vid sidan om ser vi henne i färd med att stoppa strumpor.

90 år är Hans August Andersson, Mälarhöjden, Stockholm. Han har det besvärligt med hörseln och har också svårt för att gå. Två timmar dagligen får han hemhjälp, och här maler han själv sitt kaffe på "klassiskt" vis, medan han väntar på sin hjälp.

F
o
t
o
H
E
R
N
R
I
E
D

Från LÄSEKRETSSEN

Adressera insändare till Status, Kocksgatan 15, Stockholm Sö, och märk kuvertet med "Från läsekreten". Glöm inte att sätta ut Ert namn och Er adress. Vill Ni vara anonym inför läsekreten, så meddela det och skriv en signatur ovanför Ert namn.

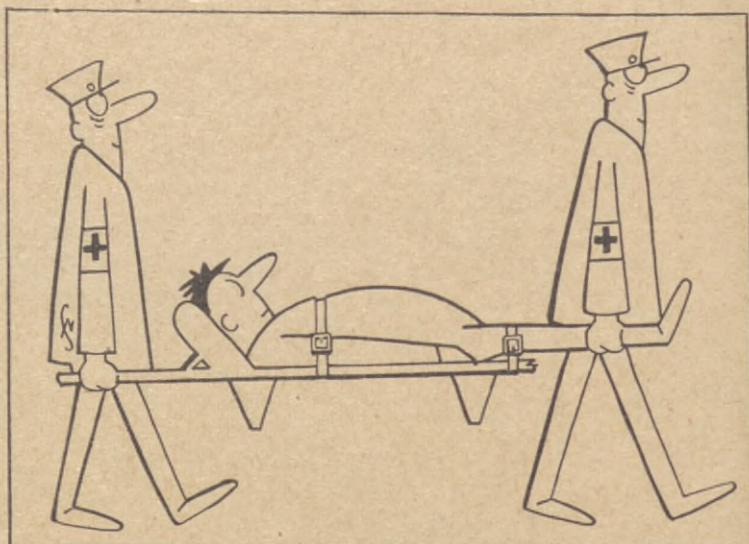
Om arbetsträning för kontorister

Det skrivs och pratas så mycket om allt som görs för att återinpassa partiellt arbetsföra i arbetslivet. Men hur är det i verkligheten? Det flesta utvägar tycks än så länge existera bara i teorien. Visserligen har många träningsverkstäder inrättats, och utbyggnad av sådana pågår, men eftersom dessa främst är inriktade på mekaniskt arbete och snickeriarbete, är det ju blott ett fåtal män, som genom dem hjälps till en ny start i livet. Borde man inte sträva efter en större differentiering inom arbetsträningsverksamheten. Arbetsmarknaden står i praktiken inte öppen i samma grad för de s. k. partiellt arbetsföra, ty förståelsen från arbetsgivarna är mycket ringa.

För oss f. d. lungsjuka, som oftast får lov att börja med arbete endast halv dag, blir svårigheterna ännu större. Tänk, om det fanns möjlighet till skyddad arbetsträning även för t. ex. kontorspersonal, eftersom just kontorsarbete är det lämpligaste för många kategorier partiellt arbetsföra. De som genomgår teoretisk omskolning, får mäta sina krafter och sin förmåga med friska människor och har därför lättare att gå ut i öppna marknaden direkt. Men för dem, som har nödig utbildning för något slags kontorsarbete men inte har sitt gamla arbete att återvända till, vore någon månad på träningsinstitut av oerhört värde. Där kan arbetstiden successivt förlängas och klienterna kommer in i en viss arbetsrutin, vänjer sig vid samarbete med kamrater och chefer och — inte minst viktigt — får tillbaka självförtroendet.

Maj

Månadens skämt

DEN SKADADE BÄREN

— Jag åt så mycket, så jag känner mej som en stoppad korr...

SOLROSEN

● ROMARNA BYGGDE

(Forts. fr. sid. 21)

Naturasfaltan brukar indelas i tre grupper. Först är det s. k. asfaltiter, bestående av nästan ren bitumen. Denna typ användes bl. a. under namnet syrisk asfalt inom lack- och fernissindustrin. Den andra gruppen utgörs av den asfalt som är uppblandad med mindre mineralmängder, och grupp tre slutligen består av asfaltsten eller glimmerasfalt, där mineralet utgör huvudbeståndsdelen. Den renaste asfaltan med upp till 40 procent bitumen förekommer som ytavlagringar i s. k. asfaltsjöar, bl. a. på Trinidad och på vissa håll i USA och Mexiko. As-

faltsten bryts i Schweiz, Tyskland och Frankrike samt i mindre mängd i ett flertal andra länder.

Den s. a. s. "konstgjorda" asfaltan, alltså den man får vid destillation av råolja, kallas också petroleumasfalt eller rätt och slätt bitumen. Konsistensen varierar mellan tjockflytande till fast beroende på hur långt raffineringen drivits eller vilken typ av råolja som använts som bas. Den är olöslig i vatten och okänslig för alkohol och syror, men löser sig i petroleumterpentin, eter, aceton osv. Dess kvalitet och egenskaper bestäms genom fastställande av mjukningspunkt, penetration, tändbarhet, specifik vikt, flampunkt osv.

(Forts. sid. 13)

ÄLVA OCH GASELL

Jag har suttit här och väntat hela kvällen
i förhoppning om att du ska gå förbi.
Men du vandrar till så många andra ställen.
Man kan göra det när man är ung och fri.

Det är bara dumt att sitta här och vänta
men jag låtsas som jag inte alls är här.
Och jag drömmer mig till skogens gröna glänta
till linneans doft och smultronrevans bär.

Det var där vi möttes allra första gången
och som älvens och gasellens var ditt steg.
Runt omkring oss ljud den glada fågelsången
vinden spelte och den späda björken neg.

Även här finns gröna gläntor för gasellen.
Även här kan skogens älva trå sin dans.
Du kan vandra bort till nya smultronställen.
Varje gata har sin skugga och sin glans.

Här är aldrig riktigt tyst. Och spårvagnsraslet
söker överrösta biltrafikens ljud.
Men i hjärtat hörs ett eko än av prasset
från din kjol den natt när sommaren stod brud.

STENSTRÖM-1956.

Helmer Grundström

NÅDEN S ÄNDE

Efter jobbets slut åkte Sixten till skräddar Zander. Han ställde den gula postcykeln mot trottoarkanten och gick in i butiken.

— Hej, sa han till springgrabben som höll på att plocka in kartonger i en hylla och till biträdet som kom fram sa han:

— Det var den där rocken jag tittade på förut.

— Jaha, poplinrocken. Vi hängde visst undan den, sa biträdet och försvann bakom ett draperi.

— Ska du ut å fröjda ikväll? sa Sixten till springgrabben.

— Såklart, sa springgrabben.

Biträdet kom tillbaka.

— Den här skulle det vara. Ska vi prova den?

Sixten provade den och vred sej litet förläget framför spegeln. Det var en gråbeige regnrock. Snygg. Han såg sej själv från tre håll i den delade spegeln. Profilen kunde vara rakare. Och på halsen upptäckte han en röd kvissla.

— Den sitter perfekt, sa biträdet.

— Jaha, sa Sixten och tänkte på kvisslan. Han fick försöka peta håll på den till kvällen. Jaa, jag tar den.

Biträdet slog in den. Egentligen hade han inte alls råd med en rock nu, men det var för tidigt att gå i bara kavajen och på den gamla vinterrocken var ärmarna alldeles fransiga. Morsan och farsan skulle naturligtvis säga att det var onödigt, men dom visste inte hur det kändes att gå omkring och se halvschavig ut vid dansbanan. Nästan alla grabbarna hade såna här rockar, åtminstone Bertil som han höll ihop med mest. Det var inte så kul precis att stå bredvid Bertil som alltid var välklädd och snygg om man kände sej

Novell av

GUNNAR LOBRÅTEN

själv som en luns. Eller om dom fick sällskap med några tjejer...

— Kan jag få betala tjugifem nu och resten den sista?

— Det går nog bra, sa biträdet, och Sixten såg att hon skrev faderns namn i den svarta boken som hon tog fram under disken. Han fick sitt gröna paket och pinglan på sin fjäder klingade när han stängde dörren efter sej. Den är snygg i alla fall, tänkte han medan han klämde fast paketet på pakethållaren. På andra sidan gatan gick hans gamla lärare från folkskolan förbi. Han gjorde honnör och hoppade på postcykeln. I nästa hörna mötte han Bertil. Stan var inte större. Man kunde knappt gå ut utan att snubbla på varann.

— Tjänare, har du tjackat ny svid? sa Bertil när han såg Zanders firmanamn på det gröna paketet.

— Närå, en rock bara, sa Sixten.

— Du kommer hem i kväll då, sa Bertil.

— Javisst, sa Sixten.

Hemma tog han god tid på sej hatt ställa in cykeln i vedbon. Lite skuldmedvetet lossade han det gröna paketet och tog det med sej in. Det var så mycke annat det behövdes pengar till nu när farsan var sjuk och inte kunde jobba heller. Men dom kunde väl förstå hur han kände det också. Han behövde en rock för att känna sej som andra. Och den här var snygg och inte farligt dyr heller.

— Hej, sa han och la paketet på diskbänkhörnan. Fadern satt vid köksbordet framme vid fönstret. Han hade söndagsskjortan på sej utan krage. Några solstrålar som slank in genom fönsterrutan blänk- te i den mässinggula knappen. De väntade med kaffe. Sixten hängde av sej uniformsmössan och kavajen.

— Vad har du i det där? sa modern och pekade på paketet.

— Jag har köpt en rock, sa Sixten.

Han vrängde av snöret.

— En rock? sa modern.

— Jaa, vinterrocken är ju slut och förresten är det alldeles för varmt att ha den nu.

Modern såg på fadern. Denne vred händerna som han så ofta gjorde sen han blivit sjuk och måste sitta sysslolös hemma. Det var som våg- gade hans händer inte hålla sej stilla, ovana som de var att vila.

— Det är bara en regnrock, sa Sixten och försökte göra den betyd- delselös. Den är inte alls dyr.

Han tog den på sej och vände sej runt så de fick titta på honom från alla håll.

— Visst är den snygg, sa modern. Å du kunde nog behöva den förstås. Alla är ju så välklädda nu för tiden.

Hennes ord smög sej in i Sixten och spred en varm glädje i honom. Han hade väntat sej förebråelser.

— Vad tycker du då, pappa? sa han.

— Jag tycker den är bra, sa fa- dern stillsamt.

Modern nöj i den och kände på kvaliteten.

— Den kosta bara fyrtiåtta, sa Sixten. Jag betala tjugifem och ska betala resten när jag får löning näs-

ta gång. Den här kan jag ha länge, flera år...

— Ja, en sån här rock använder man ju inte så ofta, sa modern.

De drack kaffe kring köksbordet och genom fönstret såg Sixten mellan träden hur solen spillde silverglans över järnhandlarns plåttak. På klädhängarna vid dörrn hängde den nya rocken. Den var snygg. Det hade de tyckt, både morsan och farsan. Och ikväll var det onsdag med dans.

Bertil höll på att borsta skorna när Sixten kom.

— Jag är strax klar, sätt dej så länge, sa han.

— Sixten kan väl stiga in, sa Bertils morsa.

Sixten klev in i rummet och satte sej på en stol. På soffan låg Bertils farsa med tidningen. Radion var svagt på.

— Ska ni ut å gno igen, sa han till Sixten.

Han sa ingenting om rocken, tänkte Sixten. Han kunde gjort det istället, sagt att "det var en snygg rock du har, är den alldeles sny?" Men det gjorde han inte och Sixten svarade heller inte. Förresten väntade han visst inget svar för med detsamma efter sa han:

— Vet du vad klockan är? Det är väl snart nyheter.

Han stack ner ullstrumpsfötterna på golvet, sträckte ut armen och vred på radion högre.

— Kom nu Sixten, jag är klar, ropade Bertil från köket.

Sixten gick ditut.

— Jäkla snygg rock, sa Bertil. Vad pröjsa du för den?

— Fyrtiåtta, sa Sixten.

— Är den alldeles ny? sa Bertils morsa.

— Jag köp'ten i dag, sa Sixten och kände sej glad.

— Nu kilar vi, sa Bertil.

— Bli inte för sent, sa hans morsa. Hennes ord kom i kläm i dörren.

I skogsbacken strax söder om stan låg dansbanan som en brun sugvärta mellan björkarna. Det var dans varje onsdag där och dit drogs ungdomen den kvällen. I skrattande och stojande grupper kom de, många med ömma förhoppningar inbäddade bakom gälla röster och slängiga rörelser.

— Vem är det som spelar? sa Sixten.

— Vet inte, sa Bertil. Det är väl Sven-Gunnar eller Julle-Jo.

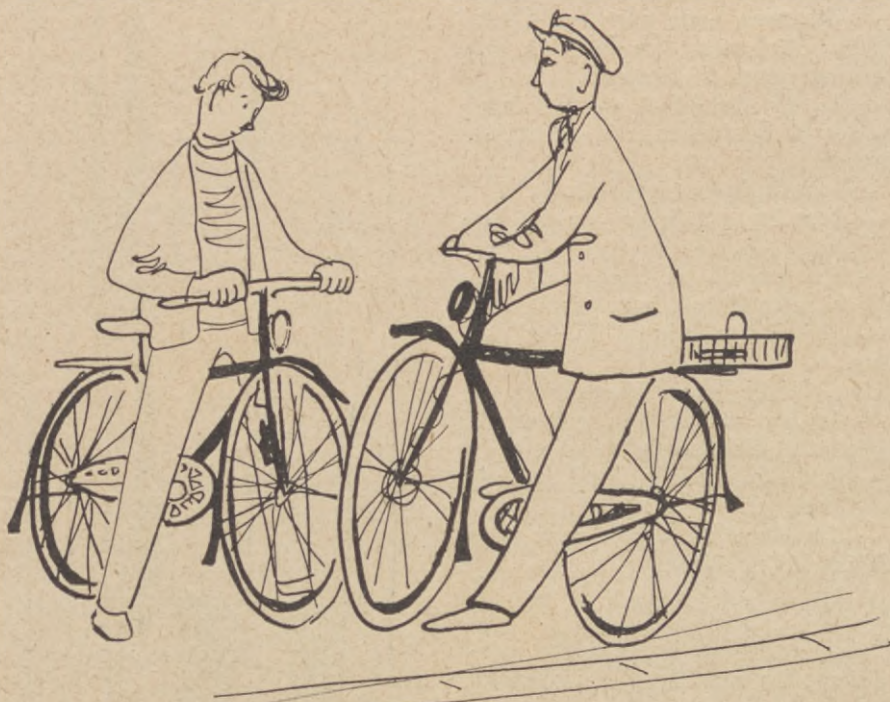
De gick direkt fram och köpte dansbiljetter med detsamma. I vanliga fall tyckte Sixten det kändes obehagligt att kliva fram över den öppna platsen, han brukade alltid vänta tills dansen kommit igång lite. Men i den nya rocken gick det lättare. Och för Bertil var det alldeles självklart. Dom fick sina biljetter och gick och ställde sej lite vid sidan om ingången till dansbanan.

— Vad är det för ena här? sa Sixten och såg sej omkring.

— Det är väl dom vanliga, sa Bertil.

Han var uppe med än den ena och än den andra, men ingen särskild. Och halva kvällen hade nästan gått när han fick syn på Majken. Majken var sjukhusbiträde. Han kände henne från jobbet. Han gick med posten till sjukhuset och det var alltid hon som tog emot den i luckan vid telefonväxeln. Hon var nog lite äldre än han men hon var snygg med ett kraftigt ansikte, lite sneda ögon och tjocka läppar och tjockt mörkt hår. Kroppen behövde hon heller inte skämmas för.

I den nya rocken gick han direkt fram och bjöd upp henne. Hon sa jatack och han kände att hon luk-

— Har du tjackat ny svid?

Just då började musiken och Bertil försvann. Sixten stod över. Det tog alltid lite tid för honom att komma igång. Han bar alltid på en ängslan att misslyckas och tvekade ofta innan han vågade handla. Många gånger tvekade han för länge och fick gå ensam hem från dansen. Eller i sällskap med Bagarolle, bytoken som hade svårt att sova om nätterna och alltid var med när det var något i stan. För Bertil gick det aldrig så, han tvekade inte. Och i den nya rocken beslöt Sixten att inte heller göra det. Med lite självövertunnelse hann han med i alla de följande danserna utom då det var vals, för det kunde han inte.

tade gott. Han ville prata med henne men det var svårt. Han visste inte vad han skulle kalla henne. Ni tyckte han lät tokigt och malligt och du tvekade han inför.

— Skojigt att träffas nån annanstans än på sjukhuset, försökte han lite trevande.

— Tycker du det, sa hon och löste problemet. Rockens välsignelse varar, för det genom skallen på honom och han sa:

— Tycker inte du det då?

— Jo, men det dröjde allt bra länge innan du kom och bjöd opp mej, sa hon.

— Jag har inte sett dej förut, sa han.

(Forts. nästa sida)

— Där ser man.

De dansade många danser med varandra efter den första och när det började lida mot slutet sa han:

— Får vi sällskap härifrån?

— Ja, jag ska ju också till stan, sa hon.

Efter den dansen gick de mellan träden ner mot landsvägen. Han tvekade om han skulle sticka sin arm under hennes men rocken skötte om det och hon protesterade inte. Sakta gick de in mot stan. Vid bron stannade de och tittade ner i det svarta vattnet som rann in under den. På en flotte stod några tamänder med huvet under vingen.

— Om man hade nånstans att ta vägen, där man kunde sitta och prata en stund, sa Sixten.

— Ja, på sjukhuset går det inte, om det är det du menar, skrattade Majken.

Sixten tände en cigaretten.

— Får jag ett bloss av dej, sa Majken.

— Du kan få en hel, sa Sixten och skämdes för att han inte bjudit.

— Nej jag vill bara ha ett par bloss.

Han räckte henne cigaretten.

— Jag vet, sa han Vi rör över till Kråkslottet. Farsan har ekan ute.

— Vad ska vi där å göra? sa Majken förvånad.

— Där är olåst, där kan vi sitta och snacka en stund.

Kråkslottet var en gammal utservering som låg på andra sidan sjön. Från början hade det varit sommarbostad åt en nyrik som byggt det i snickaryra och övermod, sen blev det servering ett tag och nu hade det stått öde i många år.

— Det är ju inte klokt, sa Majken men följde ändå med ner till ekan. Vad är klockan?

— Lite över tolv bara, sa Sixten och ljög bort nästan en timma.

— Gudskelov att jag har ledig förmiddag i morron, sa Majken när de kommit en bit ut på sjön. Vattnet slafsade mot ekfören och bakom dem låg stans gytter av svarta ore-gelbundna silhuetter mot den ljusa försommarhimlen. På andra sidan stack Kråkslottets träbrygga ut isvriden och sned ur den mörka granskogen.

De band ekan vid en rostig ring och gick arm i arm uppför den halvt nedrasade trappan upp till huset.

Sixten tryckte sej lite mot Majken och hon såg på honom från sidan och log.

— Det verkar ju riktigt spöklikt här, sa hon och klämde hans arm. Han tolkade tryckningen som han ville och ångrade att han inte för länge sen ägnat sej lite mer åt Majken.

Sixten klev in i rummet...

— Tycker du, sa han och förde henne runt huset till en olåst dörr på baksidan.

— Gå först du, sa Majken.

— Är du rädd? sa han skrat-tande.

Det fanns några halvtrasiga möbler därinne, ett bord, några stolar och en soffa som faktiskt gick att sitta i. Sixten visste det sen förut och drog Majken med sej bort till soffan.

— Kom sa han och dom satte sej. Han drog opp cigaretterna ur fickan och bjöd henne. Genom fönster-

na på framsidans glasveranda trängde det gråa nattljuset in. Majken satt tätt intill honom. Han kunde känna hennes höft mot sej och han la armen om henne. När han kysste henne sträckte hon handen med cigaretten rakt ut i luften och glöden satt som ett rött öga i det grå.

— Har du vart här ofta? sa hon.

— Nån gång, kanske, sa han.

— Var ska jag göra av cigaretten?

— Ge mej den.

Han släppte de slutrökta cigaretterna på golvet och trampade på dem. Så drog han henne till sej igen, hennes läppar gled isär och han kände spetsen av hennes tunga. Hon luktade gott och hans hand kröp ner över hennes knä. Hon förde undan den. När han kom igen med sin hand häftigare reste hon sej med ett ryck.

— Nu ska vi nog åka tillbaka, sa hon skrattande.

Han försökte dra ner henne igen, men hon gled undan för hans händer. Utom räckhåll. Han sträckte sej efter henne. Hon drog sej bakåt. När han förföljde henne sprang hon runt bordet. Hon skrattade. Han kom efter. Hon smet ut på verandan. När han rusade efter ut genom dörren hörde han ett kraschande. Rocken hade fastnat i en spik, vid sidan var en lång reva. Han stod stilla. Hon hade inte sett det.

— Vi måste åka nu, sa hon och kom.

Han gjorde ett lamt försök att dra henne till sej.

— Nej du, det är sent, kom nu, sa hon och hennes röst var allvarlig.

När till bryggan gick han bakom henne, höll henne inte under armen. Och inte förrän de steg i land på andra sidan fick hon syn på revan i hans rock.

— Har du rivit sönder rocken? sa hon.

— Det var en spik, sa han bara.

Han följde henne till sjukhusporten. På trappan kysste han henne pliktskyldigast. Hon sneglade sej ängsligt omkring och protesterade:

— Nej, inte här.

— Vi ses väl igen? sa han utan entusiasm.

— Kanske, sa hon och slank in genom porten.

Han vände och gick innan den ens gått i lås.

Ill.: Majken Banner-Wahlgren

Romarna byggde "betongvägar"

De första "vägarna" utgjordes helt naturligt av djurupptrampade stigar, och med dessa, plus sjöarna och vattendragen, klarade människorna sina kommunikationsbehov genom flera årtusenden.

Var det en väg, som man gick ofta, skaffade man undan de olika hindrande föremålen utefter densamma, och hålör och andra ojämnheter igenfylldes med stenar, kvistar e. dyl. Klyftor mellan ett par bergväggar eller en djupare fors i ett vattendrag gick man över genom att lägga en trädstam eller flera över hindret.

En stor vägbyggare ansågs på sin tid perserkejsaren Darius vara, men romarna var utan tvekan bättre. Redan 312 f. Kr. anlades den berömda Via Appia (Appiska vägen) för att få bekväm förbindelse mellan Rom och den då nyligen anlagda staden Capua. Senare förlängdes vägen ända till Brindisi, varifrån romarna ut- och inskeppade folk och varor till och från Balkanhalvön och Medelhavets östliga hamnar.

Under medeltiden låg vägbyggnadskonsten till stor del "i träda", och det var egentligen först under Ludvig XIV:s och Napoleons regeringsperioder som man — främst beroende av krigiska företag — i större utsträckning började bygga vägar igen.

Romarnas vägbyggnadsteknik var mycket avancerad. Ofta hade man vägen två- eller tredelad för trafikbekvämlighetens skull. Det var egentligen ett slags "betong"-vägar som romarna byggde, ty de lade stenarna i murbruk, så att det bildades en fast och i görligaste mån jämn yta. Det kunde också hända, att man lade själva vägbanan med helt planslipade stenar. För vart tusende dubbelsteg sattes även — åtminstone utmed huvudvägarna — "milstolpar" eller nummerstenar, vilka visade hur långt från huvudstaden man befann sig. Dessa avmärkningsstenar gavs f. ö. ofta en konstnärlig utsmyckning.

Romarvägarna byggdes med ett underlag — om det inte gällde framförandet över ren stenbotten — med sten till en mäktighet av ungefär 25 cm. Stenarna sattes som redan sagts i ett slags murbruk, och ovanför denna massa lades sedan ett

lager av mindre stenar, även de i murbruk. Sedan kom själva slitbanan, som gjordes av ännu mindre stenar plus bruk. Vägen, som profilerades så att den var hög på mitten och sluttade utåt sidorna, fick överst ett lager av vad vi nu närmast skulle kalla skärv, och den sammanlagda tjockleken av vägen från grunden upp till slitytan var i vanliga fall mellan en och en fjärdedels meter.

Sumptrakter var naturligtvis besvärliga hinder, men man väjde ingalunda för dem. Med hjälp av oerhörda sten- och stockmängder forcerade man dem oftast på ett synnerligen effektivt sätt.

— — —
Vår tids moderna vägbyggnadskonst kan i stort sägas ha börjat med makadamiseringen och vägtrumlan eller välten. Sedan mer än ett och ett kvarts sekel har vi t. ex. här i Sverige använt oss av makadamiseringsmetoden, som f. ö. fått namn efter sin uppfinnare, en skotsk väginspektör, Mac Adam. Han levde 1756—1836 och fick sin metod allmänt antagen i England 1823. Fyra år därefter blev han överinspektör för brittiska rikets vägbyggnader. I en bok med titeln "Present state of roadmaking" har han ingående beskrivit sitt vägbyggnadssystem.

För de äldre bland oss är de första minnena av landsvägen förenade med vissa outplånliga hörselbilder. Vi minns vagnshjulens knastrande i väggruset, fräs- och väsandet under bil- och cykelhjulen osv.

Numera permanentbeläggs vägar i allt större utsträckning med sten, asfalt och betong, och varje speciella beläggning får sitt karakteristiska ljud. Det knastrar, väser, susar, dånar, piper etc. Ja, det finns till och med moderna kompositörer, som lyssnat sig fram till hela "vägsymfonier".

Medan motorn spinner och vägmätaren inregistrerar mil efter mil, kan det vara intressant att i någon mån erinra sig vad som skett under tiden från jordbeckets uppkomst och fram till den moderna asfaltautostradan.

På tal om permanentbeläggningar förresten, så låt oss uppehålla oss litet vid asfalten, som inte bara är behaglig att köra på utan också ger ifrån sig de mjukaste och finaste ljudsensationererna.

Asfalten eller jordbeckets har man känt till sedan hedenhös. Redan Noaks ark var enligt Första Mosebok tätad med naturasfalt, och det är sannolikt att den videkorg i vilken Moses flöt omkring på Nilen också var impregnerad med samma material. Egypterna klädde f. ö. väggarna i pyramidernas gravkamrar med asfalt, och från det gamla Assyrien och Arabien finns talrika lämningar av på samma sätt behandlade golv och murar. Romarnas broar och akvedukter fogades samman och tätades ofta med asfalt, och i det gamla Kina, liksom hos inkas och azteker, förstod man mycket tidigt att utnyttja fyndigheterna av naturlig asfalt.

Så småningom föll emellertid detta ypperliga byggnadsmedel i glömska. Varken medeltiden eller renässansen tycks ha känt till asfalten i någon nämnvärd utsträckning. Först i och med att den grekiske läkaren Eyrinis, även kallad den moderna asfaltindustrins fader, år 1721 upptäckte stora fyndigheter naturlig asfalt i Neuchâtel i Schweiz, började man på nytt att i större skala använda detta ämne.

Det dröjde dock ytterligare mer än 100 år, eller närmare bestämt tills petroleumindustrin fick sitt genombrott, innan bruket av asfalt blev mera allmänt. Naturasfalten spelar nämligen vid sidan av de asfaltprodukter som kommer från de moderna oljeraffinaderierna en mycket underordnad roll.

Ofta hör man beteckningen bitumen användas jämsides med asfalt. För fackmannen är de två orden dock klart skilda begrepp. Med bitumen avses de som bindemedel lämpliga kolväten, vilka man får vid destillation av råolja som bottenavfall ur asfaltbasolja. Dessa typer av kolväten finns även i den naturliga asfalten, som man antar har uppkommit genom att råolja sipprat fram ur bergsprickor och av naturens krafter destillerats med samma resultat som om den skulle passerat ett modernt raffinaderi.

(Forts. sid. 16)

BLIV SOM ETT TRÄD

Det finns olika sätt att vredgas — mer eller mindre berättigade, eller såsom alla mänsklighetens vishetsläror ser det: mer eller mindre oberättigade. Å andra sidan hör det tydligen till föreställningen om individens konstitutionellt garanterade frihet, att han då och då får bli förbannad på omvärld och medmänniskor, slå sönder innanmätet av ett världshus eller den misshagliga uppsynen hos någon annan riddare av självhävdelens ideal.

Om sinnet rinner över hittar det med största lätthet sina objekt, och eftersom aggressivitet har ett slags elektrisk karaktär av hoppande gnista och på ett ögonblick förmår ladda upp den angripne, blir det inga slag i luften: den aggressive har inte misstagit sig på offrets låga karaktär eftersom det svarar med samma mynt. Men i andra fall kan han uppleva besvikelsen av att stå inför en totalt okänd medmänniska: gläpordet träffade honom aldrig och den raka högern blev en miss trots att den mötte en haka — ty vems haka var det egentligen? Den aggressive anar kanske i ett mycket kort ögonblick att han inte alls vet vem han vredgas mot, och då faller hela hans konstruktion av ett objekt sönder. Han är som tjuren inför klädbyllet som det tilltänkta offret lämnade kvar.

Min vän Johan tillhör den människotyp som till och med hans närmaste omgivning gång på gång misstagit sig på. Om man skäller ut Johan ser han alltid ofantligt förvånad ut och försvarar sig aldrig. Det slutar alltid med att angriparen lommar skamset i väg med en känsla av att ha skjutit bort sin ammunition i tomta luften.

Likväl hände det en gång att Johan drog det kortare strået, ehuru han själv förklarar att det var tågets fel som var förorsakat och hade alltför bråttom att avverka stationerna. Han säger att detta tempo var honom för snabbt och grumlade hans omdömesförmåga därhän att han själv blev arg på en totalt okänd person.

Den totalt okända personen var en väldig, grov soldat som högljutt diskuterade något med två gelikar

utanför den fullsatta tågkupén. Han stod bredbent lutad mot vagnsdörren och vände sig plötsligt till Johan som just då begrundade landskapet och dess totala avsaknad av krigiska inslag. Johan tänkte på stora ekar som har mycket tid och snuddade en smula vemodigt vid det faktum, att han själv inte hörde till växtvärlden när soldatens röst omilt väckte honom till en pockande verklighet:

Novell av

RALF PARLAND

— Eller va säger herr undersergeanten? Måste inte herr undersergeanten ge mej rätt när jag säger . . .

Johan uppfattade aldrig vad det där "säjandet" gick ut på och i sin villrådighet drog han ansiktet till ett välvilligt leende och sade:

— Herr hit och herr dit, vi är väl alla rätt och slätt människor och för dem där uppe är vi nog allihop bara undermänniskor . . .

— Vad? skrek soldaten och blev illröd i ansiktet, kallar sergeanten mej för undermänniska! Vid böveln, det där ska du få för!

Och i detsamma kolliderade soldatens väldiga näve med Johans vänstra hakhälfvt så det yrde gnistor i bakhuvudet, och just då stannade

tåget med ett knyck och soldaten röt:

— Slår du inte tibaks din jävell! och dammade till honom än en gång fast det inte kändes, för hakan hade domnat totalt, och så satte tåget i väg med en knyck och soldaten skrek ännu något hotfullt och hoppade ut genom dörren.

Johan stod kvar i plötslig ensamhet och gned en okänslig hakhälfvt och undrade om den hade förträats och börjat höra till växtvärlden och på sätt och vis föreföll det honom som en lycklig lösning på en totalt obegriplig situation. Men eftersom växtvärlden har mycket tid märkte han inte att tåget var inbegripet i ett väldigt språng till nästa station, och när det plötsligt stannade med ett ryck stod han fortfarande och gned ömt och undrande den nya barkvordna delen av sitt ansikte.

Just då slogs dörren våldsamt upp och den väldige soldaten, blek av ilska, skenade in:

— Slår du inte tibaks din jävell! röt han och i nästa ögonblick kolliderade hans näve med Johans högra hakhälfvt. Men i detsamma satte tåget i gång med en knyck och soldaten hoppade ut genom dörren och skrek något hotfullt efter sig.

Nu stod Johan och gned den andra förträade hakhälfften och så kän-

de han åter på den första och fann till sin förundran att hela nedre delen av ansiktet tillhörde någon annan och att denna andra otvivelaktigt måste höra till växtriket eftersom han var skrovlig och okänslig som en vinterek. Dessutom lade Johan märke till en metamorfos i pannan och bakhuvudet: det flimrade där inne som av små vedfärgade celler, ett slags självlysande sågspån, och det blev allt svårare att tänka på annat än trä, för nu kände han redan träsmak i munnen...

Vagnarna krympte in i varandra. I den ekande tystnaden stod Johan kvar.

Just då stannade tåget med en knyck — det var ett försenat tåg och det avverkade stationerna med knyckar och språng — och se: var det inte gubben ur lådan som dök upp igen i vagnsdörrens fyrkant! — Han stiger på bak! hann Johan tänka i en plötslig blixtnik klarsyn, som kraschande for genom eken, som var hans huvud, och splittrade den, så att trä och bark yrde åt alla håll, och han hörde en främmande stämman fara upp i hans egen mun:

— Tigger du stryk, undermänniska! hörde han sig själv ryta och såg sin arm svänga en väldig portfölj.

I detsamma satte tåget av med en knyck och Johan tog ett tigersprång ut genom dörren för att komma ned på sitt offer och förgöra det.

Hans fötter hamnade på en tom perrong och medan tågsättet rasslande svepte förbi bakom honom vände han sig sökande om — och herregud, stod han inte där på trappsteget den väldige kämpen och hötte med en ursinnig, segrande näve:

— Där fick du din underhuggare, ditt svin!

Det triumfatoriska ropet nådde Johan från kurvan där vagnarna med hiskelig fart krymte in i varandra och bort. I den ekande tystnaden stod Johan kvar, portföljen låg vid hans fötter, och han lyfte båda händerna och kände på sitt ansikte och den splittrade eken återvände och tog gestalt i honom och han stod fruktansvärt länge kvar i denna ställning — ända tills en stins kom fram till honom och frågade om han tappat något eller glömt något på tåget, och då förstod Johan att en ek inte kan växa på en järnvägspererrong så han tog upp portföljen och grinade illa och stelt åt stinsens håll. Och grinade illa och stelt än en gång, medan stinsen retirerade, skakande på sitt uniformerade huvud.

Det finns olika sätt att vredgas. Och enligt Johan är de alla utan undantag oberättigade. För hade inte tåget haft så bråttom och tagit språng mellan stationerna och den där soldaten ideligen hade tagit språng ut och in i det, så hade man kunnat förklara saken för honom och enats om att vi alla är människor ehuru de där uppe betraktar oss som undermänniskor — och redan det faktum att vi tyvärr inte hör till växtriket, där aldrig någon brusar upp eller tar meningslösa affektbetonade språng, borde bli oss en tankeställare. Enligt Johan. Ty enligt Johan är det rörelsen som förvirrar oss — en etik, en morallära, som rusar fram och tar språng genom landskapet, är en försenad och farlig värdenorm.

Vara som en ek! säger Johan än i dag. Ha tid och omdöme, rotat i våra jordiska villkor! Och det tycker jag är modigt sagt av honom efter den där åskådningundervisningen i trävardandet.

Ill.: Erland Ullman

"I detsamma kolliderade soldatens väldiga näve med Johans vänstra hakhälf."

Lösning till schackproblemet av S. P. Krjutjkov (Matt i 3 drag): 1. Lc6! e1D. 2. Lg2† Kg1. 3. Sf3 matt. (Modellmatt 1); 1. — e1S. 2. Lb5† Sd3. 3. Dd1 matt. (Modellmatt 2); hotvarianten är efter lösningsdraget 2. Sf3 och 3. Dh3 matt. (Modellmatt 3). Denna hotvariant slår igenom efter exempelvis 1. — b×c6. 2. Sf3! osv., eller 2. — e1D. 3. Sh2 matt. (Modellmatt 4). Slutligen finns ytterligare en ren men dock icke ekonomisk mattställning (Modellmatt = ren + ekonomisk matt, dvs. att alla vita pjäser med undantag för K och bönderna deltar aktivt i mattsättningen). 1. — Ke1. 2. Sf3† Kd1. 3. L×a4 matt.

● FÖRFATTAREN...

(Forts. fr. sid. 6)

rande situation är fri från allt löje — bostadsdiktaturen har av allt att döma betänkligt inkräktat på hans existensmöjligheter.

— Kan du inte byta ut den här lyan mot nån inne i stan?

— Känner du nån som vill bo härute, frågar Birger. Kanske är det ändå en glimt av hopp jag ser tän- das i hans ögon, som just då oav- vänt fixerar mig medan tummen och pek fingret modellerar en stabil mullbänk i pappdosan. (Birger är nämligen förbjuden att röka till följd av en svårartad lungsjukdom, som han nyligen opererats för.)

Nej, i sanningens namn känner jag ingen som frivilligt skulle bo- sätta sig i Bagarmossen.

— Då talar vi om nånting annat, säger Birger och börjar rota i ett par skokartonger med korrespon- dens, som står på skrivbordet. Där finns krystade svar på Birgers sam- hållskritik från topparna bland lan- dets byråkrater. I en av kartongerna ligger buntar med brev från förlä- gare och författarkolleger. Efter- hand finner man att han trots allt har en viss ordning i röran av brev, tidningsurklipp och artikelutkast.

Birger Vikströms bibliotek vore ett Eldorado för en älskare av dedikationsexemplar. Fyrtioalister och femtioalister av olika format och betydenhet trängs där med per- sonliga hälsningar inskrivna på för- sättsbladen. Pärlan i detta bibliotek utgör dock, enligt Birger, ett lyriskt pekoral som i dikt efter dikt i de mest storslagna strofer bringar våra svenska tåg färjor sin hyllning. Birger läser ur den ett ode till tåg färjan Viktoria, och att höra honom lite illmarigt smilande deklamera denna dikt borde bara det flerfaldigt be- tala ett besök hos honom.

Innan jag gick bad Birger mig göra ett försök att laga nån slags mat åt honom. Ingredienser fanns i kyl- skåpet. Och under det att vi sålunda hade en synnerligen givande kon- versation om den vikströmska dik- tens samhällskritiska uppgift, lagade jag en pyttipanna, som Birger var finkänslig nog att berömma. Till tack fick jag hans femtitalsdikt- samling "Istället för rakblad" med tillägnet. Den diktsamlingen ska

stå på hedersplatsen i mitt bib- liotek, och den borde finnas på varje bokhylla här i landet som ett personligt bevis för att det ännu så här långt fram i atomexplosio- nernas och sovstädernas guldålder finns plats för humorister i världen. Dess förtjänst är att den påtagligt förmedlar bekantskapen med en människa om vilken Gösta Attorps i Svenska Dagbladet kanske bäst har skrivit:

"I Birger Vikströms rika och sam- mansatta talang, som har rum för både ömheten och viriliteten, finns det något som vätter mot de skånska författarna Frans G. Bengtsson och Piraten. Hans humor är road och drastisk, hans leklynne spelar och samtidigt är han välgörande saklig i sina värderingar. Han har en ut- präglad dragning till det karaktärs- fulla och självständiga."

Bagarmossen borde med stolthet kunna ta del av Birger Vikströms kritik och slå vakt om sin store be- rättare. Säkert är han lite utom de ordinära sociala sammanhangen, men få diktare i femtitalet är star- kare förankrade med penna och papper i verkligheten.

Thore Åkerström

● LÄNKARNA HAR...

(Forts. fr. sid. 7)

sig om hundralappar? Eller om tu- senlappar? Nej det rörde sig om miljontals kronor! För hela landet betyder Länkarnas verksamhet — och andra liknande organisationers — besparingar på många miljoner kronor. Det är de direkta bespa- ringarna det här är fråga om, sjuk- husvård, anstaltsvård, sociala bidrag av olika slag. Därtill kommer det direkta tillskottet samhället får genom att många människor åter blivit samhällsnyttiga medborgare.

I Mariedals lokaler har man möj- lighet till allehanda fritidssysselsätt- ningar. Medlemmarna träffas där som medlemmarna i en engelsk klubb. Mariedal har blivit deras andra hem, något som de inte kan undvara. Numera har man en hel- tidsanställd assistent där som klarar av de brådskande fall som dyker upp. Dessutom är det alltid en med- lem som har jourtjänst i samma syf- te. De räddar kamrater, de räddar människor.

Den okändes berättelse

Alla de vackra siffrorna härovan kanske inte säger så mycket. Lyssna då i stället till "den okändes berät- telse". Han är en av de många som börjat ett nytt liv, men som aldrig hade trott att det var möjligt.

— Jag har varit nykter i femton månader nu. Dessförinnan söp jag jämt under sista perioden. Jag var stadigt "på borsten". Över hela ju- len 1954 och nyåret 1955 söp jag, jag hade inget hem, min familj hade ingen far. Jag försökte på alla möj- liga sätt att komma ifrån eländet. Jag besökte än den ena kliniken och än den andra, men det var aldrig några helhjärtade försök. Fick jag en antabuskur så fuskade jag med den och allt blev bara värre och värre. Min fru ville inte kännas vid mig.

— Så kom jag av en händelse hit till Mariedal. Det var en kompis som tog mig hit. Här kunde man tala med folk som hade samma pro- blem och här behövde man inte skämmas för att man inte drack. Och man fick hjälp att sluta.

— Det gick och nu — ja nu kal- las man idealist. Harru hört va, man är idealist. Det säger kompisarna. Och jag har fått tillbaka mitt hem och min familj...

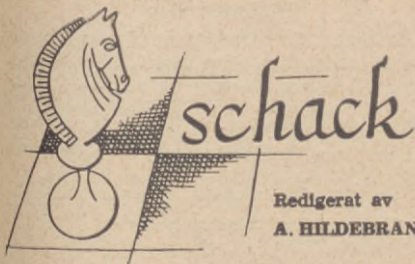
Det är den okändes historia, av- skalad allt romantiskt och sentimen- talt stoff, men "skelettet" till ett av de många dramer, som utspelats in- nanför Mariedals väggar.

I sanning idealister

Och den "okände" och alla hans okända kamrater är i sanning idea- lister som hittat ett nytt och bättre liv. Man skulle kunna skriva myc- ket om dem. Hur de fick en av de unikaste och sällsyntaste utmärkel- ser som någon kan få, diplom från "tjyvarnas klubb" på Långholmen, för de underhållningsprogram de haft där, hur de offerar dagar och nätter för att leda kompisar och okända fram till en lösning av deras svåraste problem och mycket, myc- ket annat.

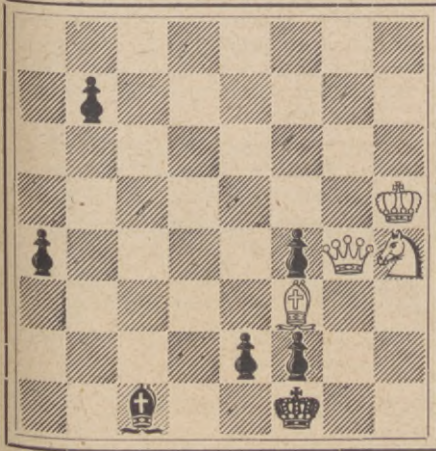
Man kan också fråga dem om vad den fria spriten betytt. Men man får inget annat svar än: "Det är ruskiga saker som hänt och som vi sett..."

Men det betyder också att vi bör vara dubbelt tacksamma för att Länkarna finns och för att de oför- trutet arbetar vidare på att hjälpa och rädda.

Redigerat av
A. HILDEBRAND

PROBLEM
av S. P. Krjutjkov,
2 Pris "Narodni politika", 1927

Matt i 3 drag

Denna tredragare av den s.k. Böhmska skolan bygger på rena och ekonomiska mattställningar. Avsaknaden av vita bönder gör att ställningen blir rörlig och lätt. Lösningen återfinns på sidan 23. Vi tillråder dock våra schackvänner, att försöka lösa uppgiften självständigt, ty endast då kan man till fullo njuta av varianternas skönhet.

PJÄSNYTT

heter en mycket trevlig schacktidsskrift, som ges ut av schackklubben Pjäsen i Stockholm. Publikationen är avsedd som medlemsblad och återfinns icke i den fria handeln. Våra schackintresserade läsare kan dock säkert få ett och annat exemplar av denna publikation genom att tillskriva "Pjäsnytt" entusiastiske redaktör K. F. Palin, Havregatan 13, 2 tr., Stockholm Sö.

Tidskriftens innehåll är brokigt och mycket underhållande. Med sina många schackhumoristiska inslag är "Pjäsnytt" njutbart för varje schackvän — från nybörjare till mästare. Till motto har valts följande sentens: "Motståndaren får icke vinna", vilket redan det säger en hel del om "pjäsernas" strävanden och sunda ambitioner.

Det finns emellertid även en hel del allvarligt och lärorikt som "Pjäsnytt" kan bjuda på. Som exempel tar vi ur det 32-sidiga häftet nr 3/1956 följande parti.

ETT BRILJANT VUNNET PARTI

Nedanstående parti spelades i en lagmatch i förbundstävlingarna för inte så länge sedan. Genom vackra offervändningar och våldsam angreppspress gör vitspelaren partiet väl förtjänt av vitsordet briljant. Det är sällsynt, att man i svenskt schack får se så mycken kraft och skönhet och i så starkt koncentrat.

Svart anade knappast, då han i 10:e draget lade sig till med ett helt torn, att han skulle råka ut för en angreppssorkan, som han hade föga chans att bemästra. En storslagen prestation av vit, låt vara att svart var litet hjälpsam genom att inte finna det bästa försvaret.

Vit: R. Bäck, Västermalm

Svart: I. Villa, Rockaden

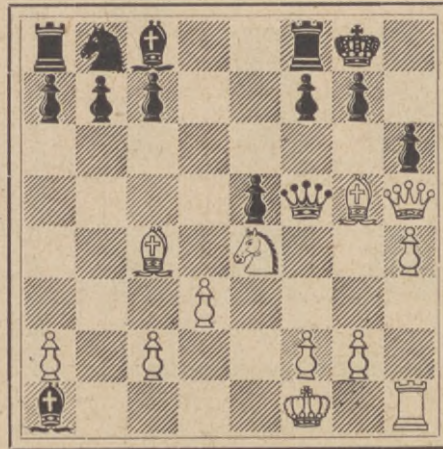
1. e2—e4	e7—e5
2. Sg1—f3	Sg8—f6
3. Sb1—c3	Lf8—b4
4. Lf1—c4	0—0
5. d2—d3	d7—d5
6. e4×d5	Sf6×d5
7. Sf3—g5!	Sd5×c3
8. b2×c3	Lb4×c3†
9. Ke1—f1!	h7—h6!

Svart förlorar efter L×a1.

10. h2—h4!!	Lc3×a1??

Sådant har svart knappast tid med. Det gäller att utan dröjsmål organisera kungens försvar.

11. Dd1—h5	Dd8—f6
12. Sg5—e4	Df6—f5
13. Lc1—g5!	— —

13. — —	Df5—g4??

Direkt förlust. Om svart i stället gör 13. Le6, följer: 14. g4 Df3. 15. Sf6† g×f6. 16. L×e6 D×h1†. 17. Ke2 om svart nu spelar f×g5 följer 18. Dg6† Kh8. 19. Dh6† Kg8. 20. Lf5 Te8. 21. Lh7† Kh8. 22. Lg6† Kg8. 23. Dh7† Kf8. 24. D×f7† matt. Om svart i 17:e draget i stället slår löparen på e6, får vit nöja sig med remi genom evig schack.

14. Se4—f6!!	g7×f6
15. Dh5—g6†	Kg8—h8
16. Lg5×f6 matt.	

Ett dramatiskt angreppsparti laddat med spänning.

● UR PRESSEN

(Forts. fr. sid. 5)

starkt nedsatt tro på sjukkasareformens välsignelser. Detta är inte ett enstaka exempel och jag är övertygad om att det upprepås dagligen över hela vårt land.

Detta problem borde lätt kunna lösas så att patienten får sitt läkemedelskort med vilket han går till apoteket, den vägen känner han till. Apoteket lämnar ut en förpackning på den medicin patienten skall få fritt och skickar sedan läke-

medelskortet till sjukkassan som i sin tur sänder apoteket en verifikation på medicinen ifråga samt resten av verifikationerna till patienten med tydliga föreskrifter om hur han i fortsättningen skall göra för att få sin medicin gratis."

Feta kvinnor får ofta gallsten

"Det är inte svårt att förutsäga, att det gallstenslidande, som mänskligheten bär på, kommer att bli allt mera kännbart efter hand som tiden går. I många länder har medellivslängden ökat, och frekvensen av cholelithiasis ökar direkt med åldern", heter det i en artikel i *Spectrum*, som distribueras av läkemedelsfirman Pfizer, Stockholm. "I vissa delar av världen har ända upp till 40 % av kvinnor, som uppnått 50 års ålder och däröver, gallsten. Beträffande olika länders hela vuxna befolkning uppskattas antalet till så högt som 25 %.

Gallstenar har till och med påträffats hos foster, men annars är de sällsynta hos personer under 20 år. Marshall M. Lieber (Jefferson Medical College) fann gallstenar vid obduktion i 11,6 % hos nära 30.000 patienter i åldersgruppen över 20 år, med ökad frekvens för varje decennium.

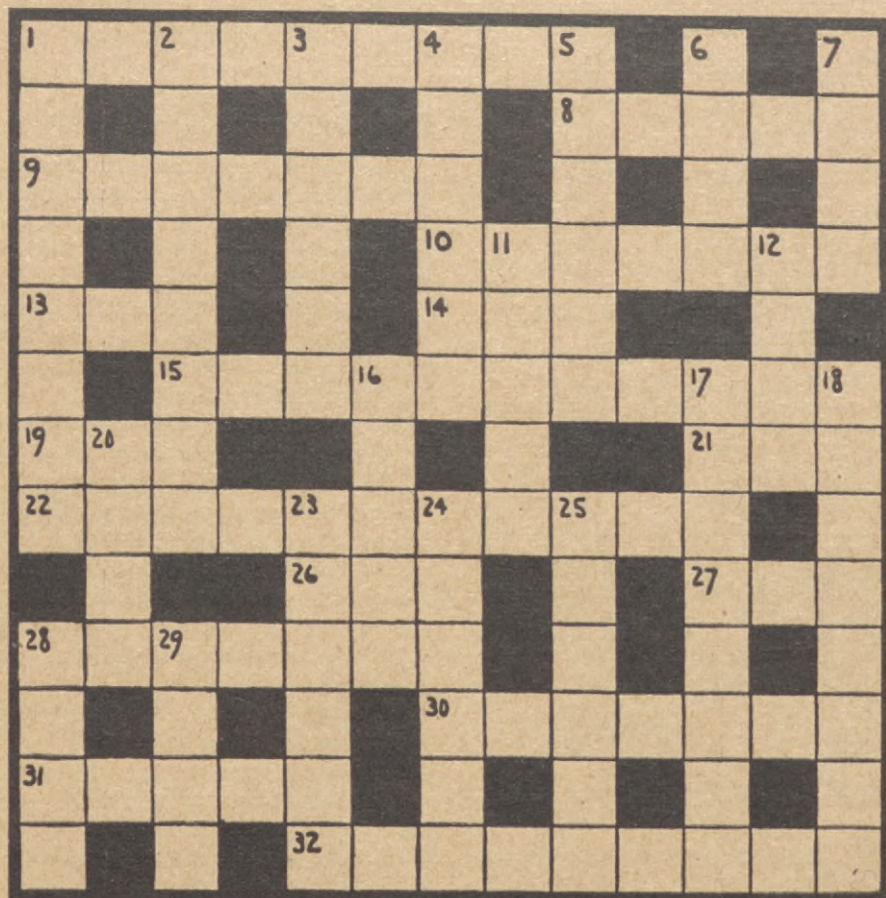
Vid mogen ålder visar vita kvinnor — i synnerhet de fetlagda och de som fött barn — en klar tendens att få gallsten. Även rasen spelar roll. Liebers siffror visar, att frekvensen var 21,7 % hos vita kvinnor, 9,7 hos vita män, 8,7 hos färgade kvinnor och endast 3,25 % hos färgade män."

*

"Plastiska operationer, som räddat livet på patienter och som åstadkommit kosmetiska förbättringar, omtalades vid en kongress för American Society of Plastic and Reconstructive Surgery", meddelar *Spectrum* vidare.

"Den första civila hud-banken i USA har visat sig vara så framgångsrik att 'det numera är överflödigt att ha levande hudgivare för allvarligt brännskadade personer', enligt utsago av en grupp kirurger från St. Louis. Dessa kirurger hade funnit, att hud från nyligen avlidna personer kan användas för temporära transplantationer, som varar från 10 till 30 dagar. Transplantat, som tagits efter döden kan lagras så lång tid som 3 veckor vid vanlig kylskåpstemperatur, och ända upp till 6 månader under särskilda betingelser. Tillvägagångssättet borde användas i stor utsträckning, ansåg läkarna från St. Louis, som anmärkte, att en avliden person på detta sätt kan rädda livet på en annan människa även efter sin egen död."

KORSORD nr 7

VÅGRÄTA ORD

1. Är väl den oöverbaserade född med (9)
8. Jag är som en pojke, fast farfar jag är... (5)
9. Mången äldre pedagog däri rätta medlet såg att uppväcka kunskapshåg. (7)
10. Hoppal (7)
13. Den indolente gör det inte. (3)
14. Användes vid starkare fästning. (3)
15. Kovan kommer, kovan går. (11)
19. En bråkdelen av kovan. (3)
21. Är reumatiker rädd för att det ska göra. (3)
22. Bör honung vara, alltså utan biarom. (11)
26. Kan verka irriterande på bio. (3)
27. Hjaltebragd. (3)
28. Ussel musik och en stor tysk bakifrån. (7)
30. Brukar chefredaktören för tidningens innehåll. (7)
31. Hade Sherlock Holmes en helt annan än Scotland Yard. (5)
32. Man väntar av honom, att han ska slå till. (9)

LODRÄTA ORD

1. Notskrivare. (8)
2. En patrullerande polis är vittne till mången sådan. (8)
3. Finns det gott om i Tyskland. (6)
4. Samma lättfotade djur även nedifrån. (6)

5. Kan man skrivelse. (6)
6. Kurs. (4)
7. Vill man det rustar man för krig. (4)
11. Blomster omhuldat av skalder. (5)
12. Prov på svensk hemslöjd. (4)
16. Häst och ingen hjälte just. (5)
17. Ibsens Brand. (8)
18. En person som av inbrottstjuvar anses mycket malplacerad. (8)
20. En grå ridå. (4)
23. Halvblod och är det i arktiska trakter. (6)
24. Milresande man. (6)
25. En del av Preussen. (6)
28. Nöt att knäcka.
29. Dyrkas. (4)

Tävlingsregler

Lösningar till korsord nr 7 skall vara Status' redaktion, Postbox 4149, Stockholm, tillhanda senast den 5 aug. 1956. För att komma med i prisbedömningen måste tävlingsförsändelse vara märkt "Korsord nr 7". Glöm ej att tydligt ange namn och adress! Två priser, ett på tio och ett på fem kronor utdelas. Lösning och pristagarnas namn kommer i septembernumret 1956.

Lösning till korsord nr 5

VÅGRÄTT: 1. Vershäfte. 6. Kis. 8. Vital. 9. Nödvarn. 10. Rädgöra. 12. Tramp. 13. Åska. 15. Sedeskildring. 18. Vala. 19. Grepe. 21. Överens. 23. Bransch. 24. Trast. 26. Ett. 27. Artistpar.

LODRÄTT: 1. Viv. 2. Rättdöd. 3. Halvö. 4. Fantasilöshet. 5. Eldstad. 6. Kräva. 7. Senapsgas. 10. Ryssgubbe. 11. Råka. 14. Klav. 16. Svenska. 17. Idékamp. 20. Egalt. 22. Extas. 25. Tur.

PRISTAGARE: 1:a pris à 10 kr: K. E. Krusell, Smittensbacke 3, Visby. 2:a pris à 5 kr: Elof Andersson, Vallby, Fjärås.

Frode Lund

Malmö

Medlefors folkhögskola

får nya lokaler till hösten och inbjuder intresserade till utvidgade kurser. Några enkelrum för konvalescenter.

Begär prospekt med närmare upplysning. Adress: Örviken.

LUND

Två bra matställen

KONSUMRESTAURANGEN

Banforget 6

PETRI-PUMPABAR

S:t Petri Kyrkogata 7

MALMÖ

Fråga alltid efter S:T KNUTS

Vatten och Läskedrycker
S:T KNUTS VATTENFABRIK
Malmö — Telefon 211 80

ALLT i pappersbranschen
billigast från

Skånska Papperscentralen A.-B.

S:a Promenaden 39 A
Tel. 718 30 — Växel

Vid besök i Malmö
rekommenderas

Ulricedalsgårdens Restaurang

Vid ordnandet av Eder vattenfråga anlita

Firma Brunnsborring

PERSSON & OLSSON - HÖÖR

Postbox 274, G. Olssons bostad tel. 645, Höör

A. Perssons bostad tel. Frostavallen 46

KONTOR TEL. 594

MALMÖ

Thor G. Andersson

Beklädnadsaffär

Lundavägen 42. Tel. 157 37

B - O - radio

MALMÖ

SÖDER:

Södra Förstadsg. 79, tel. 97 49 66, 294 66

MELLANHEDEN:

Köpenhamnsvägen 40, tel. 689 81, 689 82

ÖSTER:

Östra Förstadsg. 10, tel. 302 16, 302 26

LÖVQVIST BILPLÅTSLAGERI

GUSTAV LÖVQVIST

Plåt- & Karosseriverkstad

Spec.: Bilskador

Tel. Verkstad 97 81 44, Bostaden 203 90

MALMÖ

MARMOR, KALKSTEN

och GRANIT

INGENJÖRSFIRMAN H. SVENSSON

Villa Daisy, Mariedalsvägen

MALMÖ

Tel. 153 80

MALMÖ

Wahlgren & Nordquist

MALMÖ

Köper alltid pappersavfall

TEATERKAFÉET

PILDAMMARNÄ

REKOMMENDERAS

Tel. 255 26

NORRKÖPING

Gummicentralen

Stockholmsvägen 22—26
Tel. 268 30 NORRKÖPING Tel. 268 30

Utför alla slags reparationer
Försäljning av nya ringar

SUNDSVALL

AB BENGT ANDERSSON
MANUFAKTURAFFÄR

STORGATAN 17
Tel. 133 11

KÖP SOLSTICKAN

Kemisk tvätt

Restaurangtvätt — Hotelltvätt

Hushållstvätt — Stärktvätt

FÖRSTKLASSIGT UTFÖRANDE

Central-tvätten

MALMÖ

Föreningsgatan 16, tel. 724 15

Nu sätter man upp SM stängsel av lättmetall

... både HÄR

SM stängsel — lättmetallstängsel från Metallverken — monteras nu upp runt om i landet. Bilden till höger visar en del av stängslet kring Nynäsbensins nya raffinaderi i Göteborg. Totalt har här uppmonterats 2.700 m². Entreprenör: O. S. Haglunds Smidesverkstad & Stängselfabrik, Göteborg.

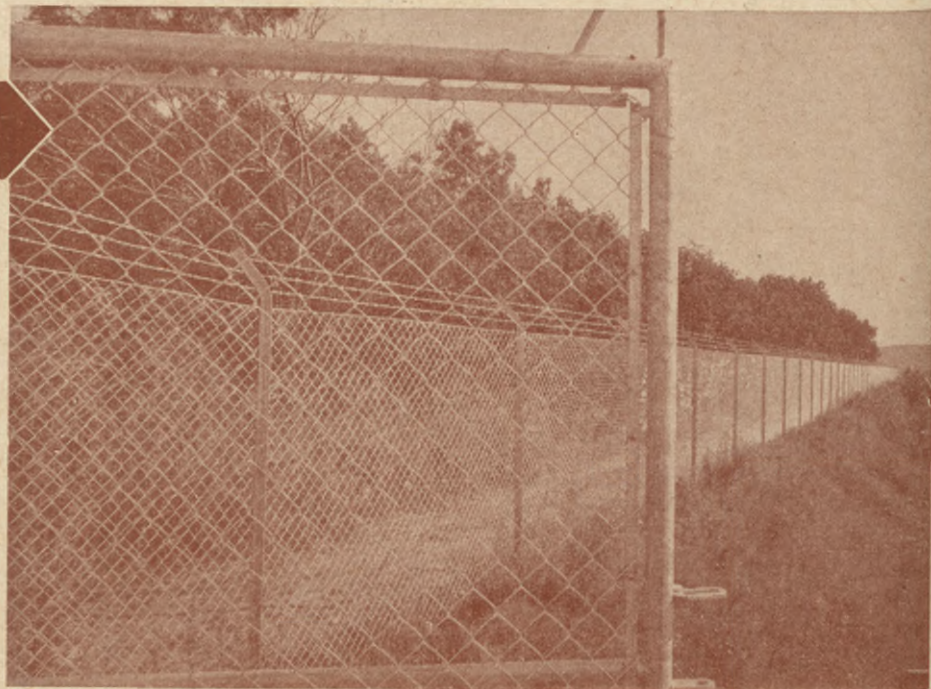
... och DÄR

Skarvikshamnen i Göteborg är ett annat projekt som nu är färdigt. Ett viktigt skäl varför man valde SM stängsel är att det inte rostar, vilket är av stor betydelse med tanke på den atmosfär som råder på västkusten. Entreprenör: Nya Stängselfabriken AB, Göteborg.

SM stängsel

- rostar inte — underhållsfritt
- låg vikt
- vacker, silvergrå lyster
- tillhör av lättmetall

Många industriföretag, villaägare och kommunala institutioner har redan insett fördelarna med SM stängsel. På lång sikt blir det billigare med ett SM stängsel, eftersom det är helt underhållsfritt och bibehåller sitt utseende genom åren.

Tag kontakt med vårt försäljningskontor i Västerås eller någon av våra försäljningsfilialer, som gärna står till tjänst med ytterligare upplysningar om SM stängsel.

AB SVENSKA METALLVERKEN

Västerås, tel. 371 20

STOCKHOLM
Tel. 23 67 60

GÖTEBORG
Tel. 17 11 70

MALMÖ
Tel. 730 90

JÖNKÖPING
Tel. 194 75

ESKILSTUNA
Tel. 373 30

SUNDSVALL
Tel. 114 11